

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

**ZA DEVETOGODIŠNJU OSNOVNU ŠKOLU ZA DJECU SA INTELEKTUALNIM I
RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA (DJECA I OMLADINA SA UMJERENIM I TEŽIM
INTELEKTUALNIM I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA)
OSNOVNI NIVO**

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu/ za devetogodišnje obrazovanje učenika sa intelektualnim i razvojnim teškoćama u centrima za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Kantona Sarajevo

Članovi Komisije za osnovnu školu:

1. Doc. dr. Haris Memišević - Pedagoški fakultet Sarajevo
2. Mr. sc. Inga Bišćević - Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje
3. Mr. sc. Zumreta Jeina - Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece “Mjedenica”
4. Mr. sc. Bahira Demirović - Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece “Mjedenica”
5. Mr. sc. Admira Dedić - Centar “Vladimir Nazor”
6. Enes Butković - dipl.defektolog-oligofrenolog - Centar “Vladimir Nazor”.

1. UVOD	4
2. CILJI I ZADACI	6
3. TRETMAN U OSNOVNO ŠKOLSKOJ DOBI (I, II, III Nivo)	7
4. PRVI NIVO	
- Senzomotorni odgoj	8
- Tjelesni odgoj	10
- Briga o sebi	13
- Moja okolina	15
- Likovno izražavanje	17
- Komunikacija	19
- Muzičko izražavanje	22
- Socijalizacija	24
5. DRUGI NIVO	
- Moja okolina	27
- Likovno izražavanje	30
- Komunikacija	32
- Briga o sebi	34
- Socijalizacija	36
6. TREĆI NIVO	
- Moja okolina	39
- Socijalizacija	41
- Likovno izražavanje	43
- Briga o sebi	45
- Komunikacija	47
7. PRILOG	
- Programi: Radni odgoj, Muzičko izražavanje i Tjelesni odgoj za II i III trijadu	49
- Radni odgoj II Nivo	49
- Radni odgoj III Nivo	52
- Muzičko izražavanje II Nivo	54
- Muzičko izražavanje III Nivo	56
- Tjelesni odgoj II Nivo	59
- Tjelesni odgoj III Nivo	65

PROGRAM ODGOJA I OBRAZOVANJA ZA UČENIKE SA UMJERENIM I TEŽIM INTELEKTUALNIM I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

PROGRAMSKA STRUKTURA

UVODNI DIO

Osnovno je polazište da svako dijete ima pravo da se odgaja i obrazuje u skladu sa individualnim sposobnostima najefikasnijim metodama i sredstvima u odgovarajućim uvjetima.

Ustavno načelo po kojemu : "Osobe ometene u psihofizičkom ili fizičkom razvoju imaju u ostvarivanju odgoja i obrazovanja pravo na posebnu pomoć i zaštitu" temeljna je odrednica kada je riječ o djeci i omladini na stupnju umjerene i teže mentalne retardacije.

Djeci i omladini se na stupnju umjerene i teže mentalne retardacije elementima osnovnog obrazovanja osigurava razvoj usklađen s njihovim potrebama i sposobnostima, a time i uspješnije uklapanje u društveni život i rad.

KARAKTERISTIKE UMJERENO I TEŽE MENTALNO RETARDIRANIH OSOBA

Za pravilnije razumijevanje koncepta odgoja i obrazovanja umjereno i teže mentalno retardirane djece i omladine treba prikazati osnovne značajke tih osoba na temelju kojih se izrađuje cjelokupan odgojno-obrazovni i rehabilitacijski postupak (odgoja i obrazovanja, socijalizacije, radnog pripremanja i osposobljavanja).

Bitna je značajka populacije s mentalnom retardacijom psihometrijski determinirana sniženom sposobnošću intelektualnog funkcioniranja. Što je osoba na nižem stupnju intelektualnog funkcioniranja, to je proces uvođenja u društveni život i proces stjecanja znanja, vještina i navika usporeniji i povezan s brojnim teškoćama, što se osobito izražava na usporenom psihomotornom razvoju, ograničenjima u govornoj komunikaciji i socijalizaciji. Ipak, tretman ovih osoba treba graditi na preostalim sposobnostima, gdje se pravilnim tretmanom mogu steći higijenske navike, kulturne i radne navike, tj. da u kasnijem životu i radu ove osobe ne moraju biti potpuno ovisne o društvenoj brizi i pomoći.

Programska koncepcija

Program ima razvojni karakter, što znači da svako dijete obuhvaćeno programom počinje od elemenata programa u skladu sa nivoom funkcionisanja i dosiže razinu u skladu sa svojim individualnim sposobnostima.

Program ima karakter istodobne stimulacije motornog, senzornog, emocionalnog, intelektualnog i socijalnog razvoja.

Program ima i funkcionalni karakter, tj. stavlja u funkciju sve aspekte dječije ličnosti, osobito njegove motorne i druge sposobnosti radi razvijanja radnih sposobnosti, čime se omogućuje primjereno radno osposobljavanje, odnosno stvaraju se uslovi za njihovo uključivanje u društveno koristan život i rad.

ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA

Program obuhvata ova odgojno-obrazovna područja :

- senzomotorni odgoj
- tjelesni odgoj
- radni odgoj
- briga o sebi
- moja okolina
- likovno izražavanje
- muzičko izražavanje
- komunikacija
- socijalizacija

Navedena područja rada se realizuju kroz 40-to minutne aktivnosti.

Realizaciju sadržaja izvodi dipl.defektolog (edukator-rehabilitator), radni instruktor uz defektologa za područje radnog osposobljavanja, a prema potrebama učenika – logoped, fizioterapeut, muzikoterapeut, na području produženog stručnog tretmana.

STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA:

Diplomirani defektolog-oligofrenolog (diplomirani edukator-rehabilitator).

Predmete vještina od petog razreda mogu predavati i nastavnici vještina.

NAPOMENA: Idealno bi bilo da defektolozi/edukatori-rehabilitatori zajednički sa nastavnicima vještina, realiziraju sadržaje iz predmeta vještina od 5-9 razreda.

CILJI I ZADACI

Principi na osnovu kojih je napravljen program rada za djecu sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama su slijedeći:

- **Učenje i razvoj ove skupine djece su multidimenzionalni; razvojna područja se umnogome prepliću.**
Razvoj u jednom području utiče na razvoj drugih područja. Npr. Komunikacijske sposobnosti djeteta utiču na njegovu sposobnost uključivanja u socijalne interakcije. Zbog ovoga, programske oblasti ne mogu se razmatrati izolovano jedne od drugih.
- **Sva djeca mogu učiti**
Sva djeca su sposobna za učenje i razvoj. Iz ovog razloga za svako dijete je nužno napraviti individualni edukacijsko-rehabilitacijski program koji će uvažavati sve djetetove sposobnosti, interese i potrebe.
- **Postoje individualne razlike u brzini razvoja među djecom**
Svako dijete je jedinstveno u brzini rasta i razvoja, kao i u razvoju vještina i kompetencija. Neka djece iz skupine djece sa umjerenim i težim intelektualnim teškoćama će trebati posebne programe koji će uzimati u obzir dodatne smetnje koje ova djeca mogu imati (epilepsija, poremećaj pažnje/hiperaktivni poremećaj i sl.).
- **Poznavanje djetetovog rasta i razvoja su ključni za maksimiziranje edukacijsko-rehabilitacijskih postignuća djece i efikasne implementacije programa**
Defektolozi (edukatori/rehabilitatori) trebaju napraviti IEP i u saradnji sa ostalim članovima tima (drugim nastavnicima, psihologom, logopedom i pedagogom) postaviti očekivanja za određeno dijete uzimajući u obzir kontekst djetetovih sposobnosti, interesa i potreba. Defektolozi sa saradnicima će osmisliti odgovarajući program za grupu djece, kao i za svako dijete pojedinačno.
- **Porodice su važni saradnici u kreiranju i implementiranju individualnih edukacijsko-rehabilitacijskih programa (IERP)**
Porodice trebaju biti upoznate sa sadržajem IERP i uticati na njegov sadržaj uz konsultacije sa defektologom. Stručni tim škole treba raditi s porodicom u cilju obezbjeđivanja optimalnih uslova za edukacijsko-rehabilitativni tretman.
- **Djeca spontano i planirano uče kroz aktivno istraživanje svoje okoline**
Djetetova okolina treba djetetu pružiti mogućnosti da aktivno istražuje materijale u svojoj okolini i da se aktivno angažuje u konkretnim aktivnostima. Djeci je potrebna saradnja sa vršnjacima i odraslim u cilju razumijevanja svijeta koji ih okružuje. U programskim sadržajima treba postojati balans između spontanih i planiranih aktivnosti da bi se maksimiziralo učenje djece.

TRETMAN U OSNOVNO – ŠKOLSKOJ DOBI

NASTAVNI PLAN ZA DEVETOGODIŠNJU OSNOVNU ŠKOLU ZA DJECU SA UMJERENIM I TEŽIM INTELEKTUALNIM I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

I NIVO

R.B.	PODRUČJE RADA	Sedmični broj nastavnih sati	Godišnji broj nastavnih sat
1.	Senzomotorni odgoj	5	175
2.	Tjelesni odgoj	3	105
3.	Briga o sebi	5	175
4.	Moja okolina	2	70
5.	Likovno izražavanje	1	35
6.	Muzičko izražavanje	1	35
7.	Komunikacija	3	105
8.	Socijalizacija	2	70

SENZOMOTORNI ODGOJ (5 časova sedmično, 175 časova godišnje)

CILJ

Cilj područja senzomotornog razvoja je da se sa sistematskim sadržajima iz tjelesnog odgoja i elementima iz radnog odgoja i manipulacije osigura skladan razvoj tjelesnih sposobnosti, spretnosti prstiju, lokomotorna koordinacija, osmišljeno i usmjereno rukovanje alatima i materijalima.

ZADACI

Senzomotornog razvoja:

- Da se kod djece i omladine sa umjereno smanjenim saznavnim sposobnostima vježbama krupne motorike, generalnih pokreta i lokomotornog aparat razvije sposobnost kretanja odnosno osamostaljivanje pri kretanju, pri uspostavljanju ravnoteže tijela te da se razvije muskulatura;
- Da vježbama balansa u sklopu pokreta razvije preciznost, tačnost i brzinu;
- Da provođenjem ritmičkih vježbi pridonese koordinaciji pokreta tijela;
- Da se trajnim perceptivnim treningom razviju vizuelni, auditivni, olfaktorni, kinestetički i taktilni osjeti;
- Da permanentnim radom razvija manuelne sposobnosti i ostvari motorno – perceptivni sklad između pokreta i vida, između taktilnih osjeta i vida, perceptivno manuelne koordinacije;
- Da elementima osposobljavanja za rad osigura što uspješniju integraciju osoba sa umjereno i teže smanjenim saznavnim sposobnostima u aktivan život i rad u društvu.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<ul style="list-style-type: none"> - Vježbe krupne motorike i osnovnih pokreta (pokret/ravnoteža/ brzina) - Prirodni oblici kretanja: puzanje, hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, provlačenje, kotrljanje... - Vježbe za razvijanje preciznosti pokreta, - Vježbe za doživljaj tjelesne cjelovitosti - Vježbe za doživljaj prostorne cjelovitosti i orijentacije u prostoru - Prostorni odnosi predmeta s obzirom na dijete, i na druge predmete, - Podizanje i spuštanje predmeta, - Bacanje i hvatanje sa jednom i obje ruke (lopte, predmeta...) - Vježbe balansa - Ritmičke vježbe - Vježbe za razvoj motorike šake, - Vježbe za razvoj taktilne percepcije, - Vježbe za razvoj slušne percepcije, - Vježbe za razvoj vizuelne percepcije, - Vježbe za razvoj olfaktorne i gustativne percepcije 	<ul style="list-style-type: none"> - Ogledalo, strunjače, švedska klupa, ripstol, mostovi, balans lopta, daska za balans, lopte, ljuljaške, klackalice, čunjevi, senzorna tabla, puzzle, bockalice,perle, glina, plastelin, pijesak - slike, crteži, ilustracije, fotografije, kartice, modeli geometrijskih oblika i drugih predmeta od različitih materijala, - igračke za vuču i guranje, - tablet, laptop 	<ul style="list-style-type: none"> - Samostalno se kreće, puže, hoda, trči, skače, penje, provlači, kotrlja... - izvodi sinhronizovane pokrete, - usvojio šemu tijela i tjelesnu cjelovitost, - samostalno održava ravnotežu na podu i različitim spravama, - samostalno podiže, spušta, hvata i baca premete, - izvodi pokret u zadanom ritmu i oponaša zadani ritam, - izvršava zadatke koji zahtijevaju preciznost fine motorike, - povezuje i identifikuje zvuk sa pripadajućim izvorom, - prepoznavanje različite zvukove, - povezuje i identifikuje miris i ukus na prirodnim materijalima iz najbliže okoline (npr. miris voća i cvijeća, ukus soli i šećera...) - razvijena taktilna diskriminacija različitih materijala - sparuje, upoređuje, razvrstava predmete po jednoj ili više osobina, - niže predmete u logičan slijed

NAPOMENA: Za razliku od programskih sadržaja predviđenih NPP iz 2010.godine, novi prijedlog programa iz oblasti Senzomotorni odgoj sadrži primjerenije sadržaje i za učenike sa težim razvojnim teškoćama. Neki nastavni sadržaji su revidirani i obim tih sadržaja je smanjen, dok su drugi prošireni ili razloženi na jednostavnije cjeline a sve u cilju što boljeg savladavanja istih i postizanja veće funkcionalnosti u svakodnevnim aktivnostima učenika.

Za razliku od predhodnog programa rada, novi prijedlog sadrži i očekivane rezultate na osnovu kojih će biti vršeno ocjenjivanje učenika.

TJELESNI ODGOJ

(3 časa sedmično, 105 časova godišnje)

CILJEVI

Cilj tjelesnog odgoja je da se korištenjem tjelesnih vježbi i prirodnih faktora uzimajući u obzir individualne karakteristike pojedinog djeteta utiče na njegov optimalni psihosomatski status.

Posebni ciljevi tjelesnog odgoja su:

Razvijanje vlastite zdravstvene kulture djeteta u svrhu čuvanja i unapređivanja vlastitog zdravlja.

Zadovoljiti potrebe djeteta za kretanjem, odnosno vježbanjem.

Pružiti djetetu mogućnost stjecanja osnovnih znanja, vještina i navika potrebnih za adaptaciju novim motoričkim aktivnostima i postizanje određene razine motoričkih postignuća, kao i osposobljavanje djece za racionalno provođenje slobodnog vremena, posebno aktivnim odmorom.

ZADACI

Da podstiču, razvijaju grubu motoriku i jačaju fizičku snagu cijelog tijela, finu motoriku za mišićnu ruku i prstiju, kontrolu pokreta i motoriku govornih organa.

Da potpomaže skladan morfološki razvoj djeteta prema individualnim sposobnostima svakog pojedinca.

Da utječe na optimalni razvoj srčano-žilnog i dišnog sistema.

Da djeluje na razvoj spoznajnih sposobnosti, a posebno na razvoj perceptivnih sposobnosti.

Da djeluje na razvoj pozitivnih osobina ličnosti, a posebno na smanjivanje straha i kontrolu agresivnosti.

Da utječe na faktore koji djeluju na proces socijalizacije i socijalne adaptacije, posebno na stepen ekstraverzije, na rigidnost i integriranost ličnosti.

Da omogući zadovoljavanje primarnih bioloških i socijalnih potreba, a posebno potrebu za kretanjem, igrom, borbom, za lijepim, za afirmacijom i grupnom identifikacijom.

Da omogući optimalni razvoj osnovnih psihosomatskih sposobnosti, posebno razvoju koordinacije, preciznosti, brzine gibljivosti, ravnoteže, eksplozivne repetitivne i statičke snage u skladu s individualnim mogućnostima svakog pojedinog djeteta.

Da utiče na moralno-etičke stavove u skladu s principima društva.

Da omogući i sticanje osnovnih zdravstveno-higijenskih navika, navika svakodnevnog vježbanja psihosomatskih sposobnosti.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
<p style="text-align: center;">I NIVO</p>	<p>Utvrđivanje stanja tjelesnog odgoja i sposobnosti učenika</p> <ul style="list-style-type: none"> - Držanje tijela - Mjerenje visine i težine tijela - Sposobnosti i vještine (skakanje, hodanje, trčanje...) <p>Vježbe (do 5 minuta čas)</p> <p>Gađanje loptom (čunjevi...)</p> <p>Prebacivanje lopte preko razboja</p> <p>Ubacivanje lopte u korpu</p> <p>Bacanje lopte o zid – hvatanje lopte o zid</p> <p>Nošenje predmeta na različite načine</p> <p>Kotrljanje obruča</p> <p>Gađanje raznih predmeta (na zidu, na stalku, gađanje krugova na tlu...)</p> <p>Gađanje mete</p> <p>Takmičarske igre</p> <p>Poligon spretnosti</p> <p style="text-align: center;">Atletika</p>	<p>strunjače, ogledalo, grede</p> <p>Lopte različitih veličina, namjena, materijala</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Podaci za izradu individualnog programa rada - Usmjerenje pažnje na zadane aktivnosti, - Praćenje uputa tokom aktivnosti, - Savladavanje vještina manipuliranja predmetima - Suradnja sa drugima, prihvatanje sudjelovanja u aktivnostima u paru, - Usmjerenje pažnje na zadane aktivnosti, - Praćenje uputa tokom aktivnosti, - Savladati različite načine hodanja, - Vještina manipuliranja predmetima uz različite oblike kretanja - Korištenje i manipulacija loptom u svakodnevnim igrama i aktivnostima - Praćenje slijeda i ritma - Koordinacija pokreta ruku - Suradnja sa drugima, sktivnosti u grupi i paru
	<p>Postrojavanje, stajanje u koloni i kretanje u koloni</p> <p>Igre u formaciji kruga (formiranje kruga i kretanje na jednu i drugu stranu)</p> <p>Igre u kolonama (skoči u krug, prati red...)</p> <p>Hodanje (iz kolone) u parovima za ruke</p> <p>Takmičenje u kolonama (parovi)</p> <p>Kolona – provlačenje, preskakanje, nošenje, bacanje</p>		

	<p>Poligon</p> <p>Trčanje i skokovi</p> <p>Trčanje na nizbrdici (neravna površina)</p> <p>Naizmjenično hodanje i trčanje</p> <p>Kotrljanje na ravnoj podlozi</p> <p>Čučanj</p> <p>Obruč – hodanje iz obruča u obruč, skakanje iz obruča u obruč</p> <p>Prelaženje preko vještačkih prepreka</p> <p>Kretanje uz i niz površine</p> <p>Penjanje</p> <p style="text-align: center;">Lopta</p> <p>Bacanje i hvatanje lopte</p> <p>Gađanje mete</p> <p>Dodavanje sa loptom</p> <p>Kotrljanje lopte</p> <p>Prebacivanje lopte</p> <p style="text-align: center;">Gimnastika</p> <p>Hodanje u ritmu</p> <p>Hodanje sa raznim položajima ruku</p> <p>Pljeskanje u ritmu</p> <p>Topot uz pljesak ili pjesmu</p> <p>Pokreti tijela uz brojanje, pljesak, pjesmu...</p> <p>Pokreti ruku i nogu uz muziku, ples, pljesak, topot...</p> <p>Zajedničko primicanje i odmicanje u ritmu, recitaciji, brojanju, pjevanju, u ritmu udaraljki...</p> <p>Izleti i šetnje</p> <p>Vježbe u prirodi</p> <p>Igre (različita godišnja doba)</p>		<p>- Generalizacija naučenih vještina i sposobnosti na otvorenom</p>
--	---	--	--

BRIGA O SEBI
(5 časova sedmično, 175 časova godišnje)

CILJ

Cilj područja brige o sebi je da se djeca što više osamostale u vođenju brige o sebi i zaštićivanju od eventualnih opasnosti iz neposredne okoline.

ZADACI

Zadaci brige o sebi su:

- Da razvija navike lične higijene i čistoće;
- Da razvija kulturne i higijenske navike učenika prilikom jela;
- Da razvija vještine i navike svlačenja i oblačenja;
- Da ih upoznaje sa svakodnevnim situacijama iz neposredne okoline i tada razvija u njima osjećaj sigurnosti;
- Da razvija primjerene oblike ponašanja u poznatim i novim situacijama.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<p style="text-align: center;">LIČNA HIGIJENA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program odvikavanja od pelena - Pranje ruku - Pranje lica - Pranje zuba - Brisanje ruku, lica i nosa - Obavljanje fizioloških potreba 	<ul style="list-style-type: none"> -peškir, -sapun, -voda, -četkica za zube, - pasta za zube -maramice, - toalet papir, -kupaonica 	<ul style="list-style-type: none"> - samostalno otvara i zatvara slavinu (vodu) -samostalno pere ruke, - samostalno se umiva, - samostalno pere zube, -samostalno koristi maramice za brisanje, toalet papir, - samostalno koristi toalet
	<p style="text-align: center;">HRANJENJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pravilno žvakanje - Hranjenje prstima - Upotreba pribora za jelo - Samostalno pijenje uz pomoć slamke i iz čaše - Pristojno ponašanje za stolom - Samostalna ishrana 	<ul style="list-style-type: none"> -kašika, -viljuška, -čaša, - slamčica, - ubrusi 	<ul style="list-style-type: none"> -samostalno sjedi za stolom, - samostalno se hrani prstima, -samostalno koristi pribor za jelo, -pije bez prolijevanja
	<p style="text-align: center;">OBLAČENJE I SVLAČENJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obuvanje i skidanje obuće - Oblačenje i svlačenje jakne (zip zartvarač, čičak, dugme) - Oblačenje i svlačenje gornjih odjevnih predmeta (unutarnji veš, majice, džemper) - Oblačenje i svlačenje donjih odjevnih predmeta (unutarnji veš, trenerka, pantalone) - Oblačenje i svlačenje čarapa - Slaganje odjevnih predmeta 	<ul style="list-style-type: none"> -obuća, -odjeća, -čarape. 	<ul style="list-style-type: none"> -samostalno obuva i skida cipele, ž - samostano oblači i svlači gornje i donje odjevne predmete i čarape. - samostalno slaze odjevne predmete

NAPOMENA:

Za razliku od programskih sadržaja predviđenih NPP iz 2010. godine, novi prijedlog programa iz oblasti Briga o sabi sadrži primjerenije sadržaje i za učenike sa težim razvojnim teškoćama. Neki nastavni sadržaji su revidirani i obim tih sadržaja je smanjen, dok su drugi prošireni ili razloženi na jednostavnije cjeline a sve u cilju što boljeg savladavanja istih i postizanja veće funkcionalnosti u svakodnevnim aktivnostima učenika.

Za razliku od predhodnog programa rada, novi prijedlog sadrži i očekivane rezultate na osnovu kojih će biti vršeno ocjenjivanje učenika.

MOJA OKOLINA
(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

CILJ:

Umjereno i teže mentalno retardiranu djecu i omladinu osposobiti za što primjerenije socijalno ponašanje u sredini u kojoj žive, odnosno u kojoj će živjeti

ZADACI:

1. Upoznavanje na osnovu vlastitog iskustva, a na podsticaj voditelja, prirodnih pojava i društvenih situacija u kojima se odvija svakodnevni život u neposrednoj okolini
2. Podsticanje dječije radoznalosti s ciljem da događanja u neposrednoj blizini djeteta postaju sve jasnija, razumljivija i emocionalno prijemljivija
3. Formiranje osnovnih i neophodnih navika za življenje u kolektivu s ciljem da one postanu trajnei društveno prihvatljive
4. Sticanje samostalnosti u obavljanju neophodnih aktivnosti u održavanju lične higijene, oblačenja, svlačenja, obavljanja fizioloških potreba, čistoće i higijene okoline
5. Sticanje elementarnih znanja o saobraćaju i uočavanje opasnosti i sigurnosti učesnika u saobraćaju

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<p style="text-align: center;">PORODICA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uža porodica - Ko čini moju porodicu (mama, tata, brat, sestra) - Sticanje radnih navika (ko šta radi, podjela poslova u porodici) - Obaveze djeteta u porodici (jednostavni kućanski poslovi) - Šira porodica (djed, nana, očeva i majčina rodbina) - Moj dom i okolina - Prostorije u mom domu - Moja uža okolina (dvorište, park, ulica) <p style="text-align: center;">SAOBRAĆAJ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ja u saobraćaju - Put od kuće do škole - Osnovni saobraćajni znaci (semafor, zebra) - Prijevozna sredstva <p style="text-align: center;">ŽIVA PRIRODA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biljke, voće i povrće - Godišnja doba - Domaće životinje - Divlje životinje 	<ul style="list-style-type: none"> - slike, crteži, ilustracije, fotografije, kartice, - Modeli kućanskih aparata, saobraćajnih znakova, prijevoznih sredstava, voća i povrća, domaćih i divljih životinja, zvučne slikovnice, zvučne kocke, slagalice, puzzle, - Kolaž papir krep papir, boje (vodene, drvene, flomasteri, tempere...) 	<ul style="list-style-type: none"> - Sparuje i sortira identične i neidentične predmete(slika/model) - Identifikuje i pokazuje traženo - Imenuje traženo - Izvršava najjedneostavnije kućanske poslove

NAPOMENA: Za razliku od programskih sadržaja predviđenih NPP iz 2010.godine, novi prijedlog programa iz oblasti Moja okolina sadrži primjerenije sadržaje i za učenike sa težim razvojnim teškoćama. Neki nastavni sadržaji su revidirani i obim tih sadržaja je smanjen, dok su drugi prošireni ili razloženi na jednostavnije cjeline a sve u cilju što boljeg savladavanja istih i postizanja veće funkcionalnosti u svakodnevnim aktivnostima učenika.

Za razliku od predhodnog programa rada, novi prijedlog sadrži i očekivane rezultate na osnovu kojih će biti vršeno ocjenjivanje učenika.

LIKOVNO IZRAŽAVANJE
(1 čas sedmično, 35 časova godišnje)

CILJ:

razvijanje osjetljivosti čula, vida i dodira i upoznavanje sa likovno – estetskim osobinama materijala

ZADACI:

- Da podstiču intelektualni razvoj: pažnju, posmatranje, mišljenje i pamćenje;
- Da razviju osjetilnu motoriku (fina i gruba);
- Da razvijaju i bogate emocionalni život djeteta.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<p>Odnosi u prostoru</p> <ul style="list-style-type: none"> - malo – veliko - gore – dolje <p>Boje</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje boja - bojenje <p>Razvijanje fine motorike prstiju</p> <ul style="list-style-type: none"> - vježbe šaranja - nizanje perlica, kuglica... - „slikanje“ prstima - Bockanje olovkom/bojicama na podlogama <p>Crtanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imitacija linije, krug, oblici... - Crtanje olovkom, flomasterica, pastelnim bojama, kistom... <p>Manipulacija materijalima</p> <ul style="list-style-type: none"> - izrada panoa od različitih materijala <p>Kreativne igre</p> <ul style="list-style-type: none"> - građenje – crtanje, boje, materijali/ambalaža... - izrada prigodnih poklona i čestitki - izložba učeničkih radova 	<p>Predmeti iz najbližeg dječijeg okruženja</p> <p>Kartice-boje, različiti pribor za crtanje i bojanje (adekvatne za uzrast 2 i starije 3+), perle različite veličine</p> <p>glina, plastelin, papir, karton, ambalaža</p>	<p>Proširivanje polja interesovanja kroz likovnu igru;</p> <p>Poticanje zajedničke grupne dinamike i saradnje kroz grupne radove;</p> <p>Proširivanje vizuelnog izražavanja uz prevazilaženje šabloniziranih stereotipičnih formi;</p> <p>Utvrđivanje forme kroz različite tehnike;</p> <p>Savladavanje osnova različitih tehnika;</p> <p>Ovladavanje cjelinom kroz dijelove</p> <p>Shvatanje koncepta cjeline kroz analizu i sintezu na likovnom radu;</p> <p>IZVRŠAVANJE OSNOVNIH KORAKA UZ FIZIČKU POMOĆ (VOĐENJE) NASTAVNIKA.</p>

KOMUNIKACIJA

(3 časa sedmično, 105 časova godišnje)

CILJ

- Provocirati nepostojeći ili nerazvijen govor;
- Usavršavati govornu komunikaciju;
- Usavršavati samostalno govorno izražavanje;
- Kroz razvoj govora uticati na bolje socijalno i emocionalno zrenje;
- Unaprijediti spoznajni razvoj djeteta;
- Podići artikulaciju i diskriminaciju na viši nivo;
- Utjecati na bolje slušanje i praćenje tuđeg govora;
- Bogatiti rječnik i formirati pravilne rečenice.

ZADACI

- Motorna i verbalna imitacija;
- Rad na razvoju govornih organa;
- Razvijanje receptivnog govora;
- Upotreba nadomjesne komunikacije;
- Razvijanje ekspresivnog govora;
- Razvijanje komunikacijskih vještina;
- Usvajati pravilan izgovor glasova, glasovnih skupova, riječi i rečenica;
- Upoznati osnovne karakteristike gramatike;
- Uvoditi u usmeno i pismeno izražavanje;
- Razvijanje grafomotornih sposobnosti (predvježbe pisanja);
- Obogaćivati i razvijati govor;
- Uvoditi i osposobljavati za razumijevanje primjerenih emisija na radiju i televiziji, filmova i porodičnih predstava.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<p style="text-align: center;">RECEPTIVNI GOVOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vježbe za razvoj slušanja, šumova, zvukova i onomatopeja - Vježbe za proizvodnju zvukova (predmetima, tijelom) - Vježbe za slušanje muzike i govora - Razumijevanje zabrane i dopuštenja, odnosno negacijske i afirmativne čestice, - Reagovanje na vlastito ime, - Razumijevanje jednostavnih verbalnih naloga (uz gestu i bez geste) - Prepoznavanje imenovanih: osoba, dijelova tijela, igračka, predmeta iz svakodnevne upotrebe, životinja... - Prepoznavanje imenovanih predmeta i pojava uz učenje generalizacije, - Razumijevanje višestrukih naloga, - Razumijevanje složenih rečenica i pitanja - Razumijevanje prostornih odnosa, vremenskih odnosa, pojma količine... <p style="text-align: center;">EKSPRESIVNI GOVOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Igre oponašanja zvukova, šumova i onomatopeja, - Igre za razvoj glasova, slogova i riječi, - Ponavljanje riječi i fraza, - Glasovno praćenje melodije i ritma, - Imenovanje osoba životinja, predmeta i pojava, - Izražavanje vlastitih želja i potreba, - Ogdovaranje na pitanja riječju, frazom i rečenicom, - Opisivanje radnji i dešavanja na slikama, - Vježbe funkcionalne komunikacije u praktičnim situacijama <p style="text-align: center;">POTICANJE POČETNOG PISANJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vježbe fine motorike, 	<ul style="list-style-type: none"> - slike, crteži, ilustracije, fotografije, kartice, šabloni, - muzički instrumenti, Orffov instrumentarij - tablet, kompjuter, - didaktičke kutije - zvučne slikovnice, zvučne kocke, slagalice, puzle, perle, bockalice - modeli predmeta aparata, životinja, voća, povrća... - tabla piši/briši, boje (drvene, flomasteri, voštane...) 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje zvukova, - samostalno proizvođenje zvuka predmetima, - praćenje takta, - reaguje na vlastito ime, razumije i izvršava jednostavne i višestruke naloge, - izražava vlastite potrebe - identifikuje ponuđene sadržaja, <ul style="list-style-type: none"> - proizvodi i oponaša zvukove, - imitira glasove, slogove, riječi i fraze, - reprodukuje melodiju,

	<ul style="list-style-type: none"> - Vježbe za pravilno držanje pribora za pisanje, - Povlačenje linija, - Spajanje tačkica i isprekidanih linija, - Kopiranje oblika, - Bojenje unutar ograničenog prostora, - Dopunjavanje i praćenje slijeda - Elementarno opismenjavanje 		<ul style="list-style-type: none"> - imenuje traženo, - izražava vlastite želje i potrebe jednostavnim rečenicama, - odgovara na jednostavna pitanja - razvijen pincet hvat, - pravilno drži pribor za pisanje, - razvijena koordinacija oko ruka i orijentacija na papiru, - razvijene grafomotoričke vještine
--	---	--	--

NAPOMENA: Za razliku od programskih sadržaja predviđenih NPP iz 2010.godine, novi prijedlog programa iz oblasti Komunikacija sadrži primjerenije sadržaje i za učenike sa težim razvojnim teškoćama. Neki nastavni sadržaji su revidirani i obim tih sadržaja je smanjen, dok su drugi prošireni ili razloženi na jednostavnije cjeline a sve u cilju što boljeg savladavanja istih i postizanja veće funkcionalnosti u svakodnevnim aktivnostima učenika.

Za razliku od predhodnog programa rada, novi prijedlog sadrži i očekivane rezultate na osnovu kojih će biti vršeno ocjenjivanje učenika.

MUZIČKO IZRAŽAVANJE **(1 čas sedmično, 35 časova godišnje)**

CILJ

Cilj nastave muzičkog izražavanja, kao oblika kreativnosti, za djecu sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom je buđenje interesa, pozitivnih stavova, navika i potreba za muzikom, kao i obogaćivanje rječnika i emocionalnog života učenika.

ZADACI

Kod populacije djece sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom muzika predstavlja važno sredstvo komunikacije, putem koje ukoliko ne govore uspostavljaju kontakt sa svojom okolinom.

Zadaci su:

- razvoj motorne kontrole,
- poboljšanje sposobnosti relaksacije,
- ohrabrivanje preverbalne vokalizacije,
- razvijanje motorne koordinacije gornjih i donjih ekstremiteta po ritmu,
- razvoj lateralizacije,
- razvoj sposobnosti slušanja i lokalizacije zvuka,
- razvijanje sposobnosti slušanja sa koordinacijom oko – ruka,
- razvijanje sposobnosti koncentracije,
- razvoj svijesti o sebi,
- prepoznavanje različitih dijelova tijela i razvijanje selfa,
- razvijanje samopovjerenja,
- razvijanje taktilne spretnosti,
- razvijanje samokontrole,
- razvijanje socijalnih vještina,
- razvijanje grupne kooperacije.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<p>Imitacije pokreta – pljeskanje, mahanje, tapšanje, lupkanje rukama o podlogu, pranje ruku, umivanje lica, pucketanje prstima...</p> <p>Imitacije pokreta sa predmetima/instrumentima – zvečke, doboš, bubanj, udaraljke, drvenim, metalnim, staklenm sredstvima...</p> <p>Igre (vještine i aktivnosti) uz muziku u grupi – razvijati suradnju među članovima grupe, igre u parovima...Brzo – Polahko, Glasno – Tiho</p> <p>Imitiramo aktivnosti i/ili pokrete (ovako se ruke miju), kretanje životinja (zeko hop)...</p> <p>BROJALICE I PJESMICE</p> <p>En ten tini, Ide, ide patak, Ringe raja, Cica, maca plakala, Ovako se ruke peru, Proljeće, Glava, ramena, stomak, koljena...</p> <p>SVIRANJE</p> <p>Uvođenje ritma obradenih pjesmica i brojalice uz instrumente</p> <ul style="list-style-type: none"> - imitacije sa instrumentima - imitacije pokreta uz pjesmicu/brojalicu - pokreti ruku uz ritam (izbrojavanje) - pokreti ruku brzo – polahko, glasno – tiho... <p>Zajedničko muziciranje na udaraljnama</p> <ul style="list-style-type: none"> - muziciranje sa zvečkama, - muziciranje sa udaraljnama, - muziciranje sa različitim materijalima (metal, drvo, staklo) - kreiranje pokreta za brojalice/pjesmice <p>Muzičke igre uz pokret</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ples uz muziku - Praćenje pjesama i brojalice uz muziku - Pjevanje pjesmica i brojalice 	<p>Tjelesni instrumenti tj. naše tijelo sa njegovim mogućnostima ekspresije (npr. fonatorni aparat, ruke, prsti, bedra, stopala, grudni koš i dr.). Kreirani instrumenti (npr. drvo, kamenčići, ljuske oraha, različiti predmeti iz svakodnevne primjene). Orffov instrumentarij. Klasični instrumenti (klavir, žičani instrumenti, duvački, udaraljke i dr.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - interes za zvukove i muziku, - razlikovanje zvukova iz prirode i oponašanje, - uz pomoć naučene pjesmice i brojalice, - razvijanje bolje motorne kontrole, - poboljšanje sposobnosti relaksacije, - prepoznavanje različitih dijelova i razvijanje selfa, - prepoznavanje brojalice, melodija pjesmica i ranije slušanih kompozicija i povezivanje sa različitim aktivnostila u toku dana.

SOCIJALIZACIJA

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

CILJ:

- razvijanje ličnog i grupnog ponašanja vezanog za rad, odnosno razvijanje okupacijskog ponašanja te adekvatno ponašanje u svakoj društvenoj sredini.

ZADACI:

- Osnovni zadatak socijalizacije je razvijanje spoznaja i sposobnosti samostalnog ponašanja, što će omogućiti umjereno retardiranom pojedincu integraciju u socijalnu sredinu.
- Razvijanje spoznaje (sposobnost kritičkog mišljenja) što uključuje elemente prosuđivanja, odlučivanja i uspoređivanja (omogućuje pojedincu ponašanje sa manje konflikata)
- Razvijanje sposobnosti samostalnog ponašanja što omogućuje djetetu da adekvatno procjenjuje sebe u odnosu prema vlastitim postupcima i ophođenju s drugim osobama.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
I NIVO	<p>ODNOSI S POJEDINCIMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uspostava kontakta sa nastavnikom • Uspostava kontakta sa učenicima unutar razreda • Reagovanje na govorne upute • Prihvatanje usmeno zadanog zadatka • Sjedenje na određeno mjesto • Neustajanje sa mjesta bez razloga • Izvršavanje zadataka uz govorni poticaj • Iniciranje kontakta sa drugim učenicima • Uspostavljanje kontakta očima • Dijeljenje predmeta(stvari) sa drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - slike, crteži, ilustracije, fotografije, kartice, šabloni, - slikovnice, knjige i drugi štampani materijali - trodimenzionalni modeli - tablet, laptop, tv, radio i druga sredstva - sredstva za modeliranje - lego kocke , igračke, igranje liječnika, dućana, frizera, obitelji... - odjeća i obuća - telefon i druga sredstva komunikacije - objekti iz okoline - školska i druge radionice - priručnici (za metode modifikacije ponašanja i sl) 	<ul style="list-style-type: none"> - adaptiran na razred i rad u grupi, - uspostavlja kontakt sa nastavnikom, drugovima iz razreda i drugim učenicima u školi - uspostavlja primjereni tjelesni kontakt sa drugima, - uzima i dijeli predmete na zahtjev, - čeka na svoj red i primjerno se ponaša, - usvojio pravila i norme ponašanja u učionici, školi, užoj socijalnoj

	<p>ODNOSI SA GRUPOM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saradnja unutar grupa • Imitativne igre • Iniciranje igre sa drugima • Pokazivanje razumijevanja školskih pravila • Učestvovanje u takmičarskim igrama • Pružanje pomoći drugim učenicima • Čekanje na red • Briga o vlastitoj i poštovanje tuđe imovine • Upotreba socijalnog rječnika <p>DRUŠTVENA PRAVILA PONAŠANJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prikladno ponašanje na javnim mjestima • Prikladno ponašanje u sredstvima javnog prijevoza • Poštivanje osnovnih saobraćajnih pravila (zebra, semafor, trotoar) • Pozdravljanje i odzdravljanje <p>KONTROLA VLASTITOG PONAŠANJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korekcija socijalno neprihvatljivih oblika ponašanja 		<p>sredini, javnom prevozu, javnim ustanovama...</p> <ul style="list-style-type: none"> - adekvatno reaguje na zabranu, - prihvata promjene aktivnosti, - učestvuje u grupnim igrama, - oponaša jednostavne i složene pokrete sa i bez objekata, - izgrađene navike za rad, - zadane aktivnosti dovodi do kraja,
--	---	--	--

NAPOMENA: Za razliku od programskih sadržaja predviđenih NPP iz 2010.godine, novi prijedlog programa iz oblasti Socijalizacija sadrži primjerenije sadržaje i za učenike sa težim razvojnim teškoćama. Neki nastavni sadržaji su revidirani i obim tih sadržaja je smanjen, dok su drugi prošireni ili razloženi na jednostavnije cjeline a sve u cilju što boljeg savladavanja istih i postizanja veće funkcionalnosti u svakodnevnim aktivnostima učenika.

Za razliku od predhodnog programa rada, novi prijedlog sadrži i očekivane rezultate na osnovu kojih će biti vršeno ocjenjivanje učenika.

NASTAVNI PLAN ZA DEVETOGODIŠNJU OSNOVNU ŠKOLU ZA DJECU SA UMJERENIM I TEŽIM INTELEKTUALNIM I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

II NIVO

R.B.	PODRUČJE RADA	Sedmični broj nastavnih sati	Godišnji broj nastavnih sat
1.	Tjelesni odgoj	3	105
2.	Radni odgoj	4	140
3.	Briga o sebi	5	175
4.	Moja okolina	4	140
5.	Likovno izražavanje	1	35
6.	Muzičko izražavanje	1	35
7.	Komunikacija	4	140
8.	Socijalizacija	2	70

MOJA OKOLINA (4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

CILJ:

- Osposobiti djecu da zapažaju, promatraju i reproduciraju promjene i pojave u prirodi i životu ljudi, njihove okoline i time daju bogatiji njihov govorni izraz i mišljenje. Razviti dječije potencijale i radoznalost kroz aktivan odnos i komunikaciju sa živim i materijalnim svijetom koji je okružuje, uz uvažavanje individualnosti učenika.

ZADACI:

- da uključuje djecu u život grupe, njegovati osjećanje grupne pripadnosti i podstiču proces socijalizacije,
- da koriguje, sređuje i obogaćuje dječija iskustva potpunije upozna je život neposredne sredine i da se dalje utiče na osamostaljivanje djece,
- da kod djece razvijaju i učvršćuju radne navike i navike socijalnog i kulturnog ponašanja, te pravilan odnos prema radu, kulturi komunikacije sa odraslima i vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije,
- da podržavaju i podstiču radoznalost djece za prirodne i društvene pojave, te ih uvode u razumjevanje tih pojava zgrađujući aktivan i pozitivan stav prema svijetu koji ih okružuje,

- da se kod djece dalje razvija i usavršava proces zapažanja i promatranja promjena i uzajamne zavisnosti pojava u prirodi i životu ljudi, njihove okoline i time dalje bogati govorni izraz i mišljenje djece,
- da se kod djece formiraju elementarne predstave o vremenu i prostoru i vremenskim i prostornim odnosima među predmetima i pojavama u njihovoj neposrednoj okolini,
- da se odgojno-obrazovnim radom u oblasti upoznavanja prirodne i društvene sredine stvore potrebne osnove za dalji odgoj i obrazovanje djece u specijalnoj osnovnoj školi

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
II NIVO	<p>Upoznavanje sa zanimanjem ljudi u obrazovnim Centrima i inventarom u Centrima i domu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zanimanje ljudi u obrazovnim Centrima, - Upoznavanje sa zaposlenicima ustanova (obilazak, posmatranje procesa rada, direktni razgovori, sredstva za rad) - Ko još pomaže učenicima? (medicinska sestra, fizioterapeut, ljekar, stomatolog, vozač) <p>Radne dužnosti i aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samostalnost pri jelu (upotreba pribora za jelo), oblačenje i svlačenje, obuvanje, izuvanje - Održavanje lične higijene - Obavljanje jednostavnijih poslova u Centru, uređenje radnog i boravišnog prostora, brisanje stolova, brisanje prostora i usisavanje <p>Moja porodica</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uža porodica, - Šira porodica, - Ko čini moju širu porodicu (tetak, daidža-ujak, amidža-stric) <p>Naselje i grad u kojem žive</p>	<p>Pribor za jelo, odjeća i obuća</p> <p>Pribor za održavanje osobne higijene</p> <p>Sredstva i materijal za uređenje prostora: krpe, sredstva za čišćenje, usisavač, metle,</p> <p>Posjete, šetnje, izleti, filmovi</p>	<p>-Samostalno će prepoznavati osobe i njihova zanimanja u Centru</p> <p>-Samostalno će reagovati sa zaposlenicima Centra i Ustanove</p> <p>-Samostalno će koristiti pribor za jelo</p> <p>-Samostalno će da se obuva, oblači i svlači</p> <p>-Pravilno će da održava ličnu higijenu</p> <p>-Samostalno će da učestvuje u uređenju prostora</p> <p>-Imenovaće članove porodice</p>

	<p>-Odlascima u šetnju djeca upoznaju svoje naselje i grad u kome žive -Upoznavanje ustanova u gradu-naselju (škole, bolnice, pozorište, kino, muzej, autobuska i željeznička stanica) -Razvijanje ljubavi prema svom gradu i domovini</p> <p>Razvijanje prostornih, vremenskih i elementarnih pojmova</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oblik-zapažanje i imenovanje nekih geometrijskih oblika koje dijete susreće u svojoj okolini, okruglo (lopta, kliker, balon), četvrtasto (kocka) - Prostor: gore-dolje, bliže-dalje - Formiranje pojmova više-manje jednako <p>Promjene u prirodi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Godišnja doba - osnovne karakteristike - Posmatranje godišnjih doba kroz promjene u prirodi (posmatranje u parku, dvorištu, šumi) - Skupljanje lišća i plodova, razvrstavanje po obliku, boji, veličini - Uređenje cvijetnog kutka u učionici i dvorištu Centra, <p>Domaće i šumske životinje (divlje)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imenovanje i opisivanje domaćih i šumskih (divljih) životinja - Koristi od domaćih životinja - Briga o životinjama zimi - Posjeta zoološkom vrtu <p>Slobodno vrijeme</p> <p>Odlazak u šetnju, na izlet igranje društvenih igara (domine, slagalice, ne ljuti se čovječe) Slušanje muzike, gledanje TV-a Važniji datumi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Moj rođendan - Dan državnosti - Dan nezavisnosti - 8. Mart - 1. Maj /praznik rada -Vjerski praznici 	<p>Predmeti različitih oblika, veličina i boja.</p> <p>Panoi</p> <p>Slike, crteži, posjete farmama životinja</p> <p>Društvene igre, šetnje</p>	<p>-Samostalnost pri kretanju kroz mjesta življenja</p>
--	--	--	---

LIKOVNO IZRAŽAVANJE **(1 čas sedmično, 35 časova godišnje)**

II TRIJADA

(IV, V, XI RAZRED)

Kroz igru dijete se upoznaje sa likovno – estetskim svojstvima predmeta iz svoje okoline. Naša je obaveza da veliku pažnju posvetimo estetskom oblikovanju prostora. Likovnu aktivnost djeteta treba posmatrati i tretirati kao igru ili kao spontanu stvaralačku djelatnost putem koje se razvija osjetljivost čula, vida i dodira, u kojima se djeca upoznaju sa likovno – estetskim osobinama materijala.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- **PODIJELJENI U ČETIRI CJELINE PO GODIŠNJIM DOBIMA**
- **SVAKA CJELINA OBRAĐUJE DVA DO TRI MOTIVA USKO VEZANA ZA ZADANU CJELINU**
- **U TOKU MJESECA RADI SE JEDAN MOTIV KROZ RAZLIČITE TEHNIKE**
- **MOTIVI ILI OBLICI RADE SE PO POSMATRANJU I UZ OBAVEZNU DEMONSTRACIJU**

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
II NIVO	<ul style="list-style-type: none"> • Rad po posmatranju; • Crtež konturnom linijom: olovkom, linijski istanjenom masom i kistom; • Oslikavanje oblika od papir plastike i nacrtanih oblika ; • Otiskivanje pečata u individualnom i grupnom radu; • Dovršavanje crteža u grupnom radu; • Igra nevidljivom linijom (vosak i vodene boje); <p>Grupni rad sa više zadataka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje razvoja komunikacije: receptivni (razumijevanje uputa) i expresivni (novi pojmovi, novi riječnik) govora. • Poticanje inicijative u grupnim i individualnim radovima. • Učiti pravilno gledati i razvijati vizuelno mišljenje sa ciljem suzbijanja stereotipija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proširivanje polja interesovanja kroz likovnu igru; • Poticanje zajedničke grupne dinamike i saradnje kroz grupne radove; • Proširivanje vizuelnog izražavanja uz prevazilaženje šabloniziranih stereotipičnih formi; • Utvrđivanje forme kroz različite tehnike; • Savladavanje osnova različitih tehnika; • Ovladavanje cjelinom kroz dijelove • Shvatanje koncepta cjeline kroz analizu i sintezu na likovnom radu.

KOMUNIKACIJA

(4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

CILJ:

- Provocirati nepostojeći ili nerazvijen govor;
- Usavršavati govornu komunikaciju;
- Usavršavati samostalno govorno izražavanje;
- Kroz razvoj govora uticati na bolje socijalno i emocionalno zrenje;
- Unaprijediti spoznajni razvoj djeteta;
- Podići artikulaciju i diskriminaciju na viši nivo;
- Utjecati na bolje slušanje i praćenje tuđeg govora;
- Bogatiti rječnik i formirati pravilne rečenice.

ZADACI:

- Uključivati dijete u govornu komunikaciju
- Usvajati pravilan izgovor glasova, glasovnih skupova, riječi i rečenica
- Upoznati osnovne karakteristike gramatike
- Uvoditi u usmeno i pismeno izražavanje
- Na primjerenim tekstovima osposobljavati učenike za čitanje s razumijevanjem
- Usvajati temeljne zakonitosti i pravila pisanja
- Obogaćivati i razvijati riječi, jezični i stilski izraz
- Uvoditi i osposobljavati za razumijevanje primjerenih emisija na radiju i televiziji, filmova i porodičnih predstava
- Na odabranim sadržajima iz književnosti, filmske i scenske umjetnosti razvijati osjećaj za samostalno čitanje i svestrani umjetnički razvoj.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
II NIVO	<p>Vježbe za razvoj govora</p> <p>-Uvođenje učenika u spontano komuniciranje, sporazumijevanje i izražavanje govorom, mimikom i gestom</p> <p>-Usvajanje riječi i termina za imenovanje osoba, predmeta i njihovih osobina</p> <p>-Vježbe pravilnog izgovaranja glasova, riječi i jednostavnih rečenica.</p> <p>-Poticanje samogovora u djece.</p> <p>-Slušanje, pripovijedanje, prepričavanje, opisivanje tekstova iz slikovnica, Tv emisija.</p> <p>-Vježbe za razvoj perceptivnih i motoričkih sposobnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ promatranje predmeta (oblik, boja, veličina, položaj) u prostoru ▪ promatranje aplikacija i slika ▪ promatranje simbola i slova <p>Usmeno izražavanje</p> <p>- memorisanje kratkih pjesmica</p> <p>- učestovanje u igrama koje naglašavaju oralnu komunikaciju</p> <p>Predvježbe za čitanje i pisanje</p> <p>- prepoznavanje istih predmeta, prepoznavanje vlastitog imena, prostorija u školi</p> <p>- prepoznavanje značenja natpisa i upozorenja: stoj, autobuska stanica, bolnica...</p> <p>- vježbe pravilnog sjedenja, držanja sveske</p> <p>- vježbe spretnosti prstiju i šake</p> <p>- vježbe pisanja na velikim površinama</p> <p>- povlačenje crta od lijeva na desno, pisanje simbola</p> <p>- predvježbe za pisanje slova.</p>	<p>Slikovnice, slike, crteži, verbalni podsticaj.</p> <p>TV, slikovnice, DVD plejeri, DVD i CD sa potrebnim nastavnim sadržajima.</p> <p>Predmeti različitih oblika, veličina, boja i položaja u prostoru.</p> <p>Stolovi i stolice, sveske, didaktički materijal</p>	<p>Samostalnost pri komunikaciji sa drugim osobama.</p> <p>Samostalno imenuje osobe sa kojima dolazi u kontakt.</p> <p>Pravilno izgovara glasove, riječi i rečenice, sa smislenim značenjem.</p> <p>Samostalnost pri pripovijedanju, prepričavanju i opisivanju tekstova.</p> <p>Poznaje oblike, veličine, boje i položaj predmeta u prostoru.</p> <p>Poznaje slova.</p> <p>Samostalno memoriše kraće pjesmice.</p> <p>Učestvuje u zajedničkim igrama.</p> <p>Poznaje razliku između isto i drugačije, poznaje svoje ime, samostalno se kreće prostorom.</p> <p>Poznaje značenja osnovnih natpisa. Pravilno sjedi za stolom.</p> <p>Koristi didaktički materijal i pribor.</p>

NAPOMENA: Pri realizaciji programskih sadržaja rada koji se odnose na pismeno izražavanje i pouke o jeziku, mora se imati na umu da su to uslovno uzeti pojmovi i da predložene sadržaje treba shvatiti veoma fleksibilno, što znači da defektolog (nastavnik) ima punu slobodu da zavisno od mogućnosti i sposobnosti odjeljenja i pojedinaca u odjeljenju, odmjerava zahtjeve odnosno nivoe opismenjavanja. Preporučuje se izrada komunikacijskih tabli.

BRIGA O SEBI

(5 časova sedmično, 175 časova godišnje)

CILJ

Cilj područja brige o sebi je da se djeca što više osamostale u vođenju brige o sebi i zaštićivanju od eventualnih opasnosti iz neposredne okoline.

ZADACI

Zadaci brige o sebi su:

- Da razvija navike lične higijene i čistoće;
- Da razvija kulturne i higijenske navike učenika prilikom jela;
- Da razvija vještine i navike svlačenja i oblačenja;
- Da ih upozna sa svakodnevnim situacijama iz neposredne okoline i tada razvija u njima osjećaj sigurnosti;
- Da razvija primjerene oblike ponašanja u poznatim i novim situacijama.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	EVALUACIJA ISHODA
II NIVO	<p style="text-align: center;">LIČNA HIGIJENA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izmjena donjeg rublja - Samostalno korištenje wc-a - Češljanje kose - Čišćenje nosa - Pranje zuba <p style="text-align: center;">HRANJENJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samostalno hranjenje - Samostalno pijenje - Pravilna upotreba ubrusa - Pospremanje stola iza obroka - Upotreba pribora za jelo - Pristojno ponašanje za stolom <p style="text-align: center;">OBLAČENJE I SVLAČENJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obuvanje i skidanje čarapa - Oblačenje i svlačenje gornjih dijelova odjeće - Obuvanje i skidanje obuće - Odjevanje u skladu sa promjenama sredine i vremena <ul style="list-style-type: none"> - Odjevanje prema spolovima 	<ul style="list-style-type: none"> - peškir, - sapun, - voda, - četkica za zube, - pasta za zube - maramice, - toalet papir, - kupaonica <ul style="list-style-type: none"> - kašika, - viljuška, - čaša, - slamčica, - ubrusi <ul style="list-style-type: none"> - obuća, - odjeća, - čarape. 	<ul style="list-style-type: none"> - samostalno otvara i zatvara slavinu (vodu) -samostalno pere ruke, - samostalno se umiva, - samostalno pere zube, -samostalno koristi maramice za brisanje, toalet papir, - samostalno koristi toalet <ul style="list-style-type: none"> - samostalno sjedi za stolom, - samostalno se hrani prstima, - samostalno koristi pribor za jelo, - pije bez prolijevanja <ul style="list-style-type: none"> -samostalno obuva i skida cipele, ž - samostano oblači i svlači gornje i donje odjevne predmete i čarape. - samostalno slaze odjevne predmete

SOCIJALIZACIJA

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

CILJ

- razvijanje znanja, vještina i navika koje će omogućiti umjereno i teže mentalno retardiranoj osobi da se što adekvatnije, efikasnije ponaša u prirodnoj sredini, poželjno je da se učenje provodi u prirodnoj sredini. Stoga je potrebno osigurati što veći broj prirodnih situacija i ponoviti ih nebrojeno puta.

ZADACI

- Razvijanje spoznaje (sposobnost kritičkog mišljenja) što uključuje elemente prosuđivanja, odlučivanja i uspoređivanja (omogućuje pojedincu ponašanje sa manje konflikata)
- Razvijanje sposobnosti samostalnog ponašanja što koja omogućuje djetetu, da adekvatno procjenjuje sebe u odnosu prema vlastitim postupcima i ophođenju s drugim osobama.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
II NIVO	<p>Porodica i članovi porodice Odvajanje od roditelja i prihvatanje drugih osoba Prepoznavanje članova porodice-ko je ko u porodici</p> <p>Grupa, odjeljenje, razred Uspostavljanje fizičkog i emotivnog kontakta sa drugom djecom (interakcija)</p> <p>Prepoznavanje djece iz grupe, preferiranje djece unutar grupe (najbolji prijatelj)</p> <p>Uspostavljanje emotivnog kontakta sa djecom unutar grupe</p> <p>Dijeljenje sa drugom djecom</p> <p>Pružanje pomoći drugima i traženje pomoći od drugih</p> <p>Pravila ponašanja i igra Imitiranje igre, igranje društvenih igara po pravilima igre</p> <p>Samostalno kreiranje igre u slobodno vrijeme</p> <p>Učenje pravila ponašanja</p> <p>Čekanje na red</p> <p>Obavljanje jednostavnih zadataka i naloga</p> <p>Uposlenici ustanova</p> <p>Prepoznavanje i imenovanje voditelja, nastavnog i ne nastavnog osoblja</p> <p>Prepoznavanje i slobodno kretanje u prostoru škole koje boravi</p> <p>Prihvatanje autoriteta</p> <p>Posjete, izleti i šetnje</p> <p><u>Posjetiti</u> se može susjedstvo, liječnik, brijač, dućan, muzeji,</p>	<p>Potaknuti igru koja odgovara dobi i dječijim mogućnostima i sposobnostima.</p> <p>Odgovarajući nadzor potiče kvalitetu igre, kao i kratka sugestija koja u pravom trenutku može proširiti igru.</p>	<p>Prihvata odvajanje od roditelja i ulazak u prostorije škole</p> <p>Samostalno uspostavlja fizički ili verbalni kontakt sa drugom djecom u skladu sa mogućnostima</p> <p>Prepoznaje i imenuje članove porodice, i zna zaduženja u porodici</p> <p>Prepoznaje i imenuje djecu iz grupe, ima najboljeg prijatelja</p> <p>Prihvata pravila društvene igre, razumije i izvršava redosljed</p> <p>Samostalno se igra sa predmetima u slobodno vrijeme, sami iniciraju igru</p> <p>Usvaja jednostavna pravila finog ponašanja (izvini, izvoli, hvala)</p> <p>Uspostavlja prihvatljiv emotivni kontakt sa drugom djecom (dodir, zagrljaj, rukovanje)</p> <p>Dijeli svoje stvari sa drugom djecom iz grupe</p> <p>Pružuje pomoć drugima (dodaje stvari, vodi za ruku, traži pomoć, pomaže pri hranjenju drugih)</p> <p>Čeka na red, podstičemo samostalnost i ustrajnost u radu</p> <p>Prepoznaje i imenuje voditelja odjeljenja</p> <p>Prepoznaje, snalazi se i kreće slobodno u prostoru u kojem boravi</p> <p>Prihvata autoritet voditelja i starijih osoba</p> <p>Obavlja jednostavne zadatke samostalno (stavlja igračke na mjesto, sklanja radni</p>

	<p>zoološki vrt, tvornice, vatrogasna i policijska stanica, pozorište, kino, ribnjak.</p> <p><u>Šetnje</u> u toku kojih se uči i šetnje iz zadovoljstva obavljaju se u različita godišnja doba i s različitim situacijama.</p> <p><u>Izleti</u> (kraći i duži) se poduzimaju uz korištenje raznih prometnih sredstava (voza, autobusa, broda, osobnog automobila), običi se mogu sela, manja i veća mjesta u sva godišnja doba.</p>		<p>materijal sa stola, brine o svojim stvarima, izvršava redosljed operacije, razvija razumjevanje zadatih naloga.</p> <p>Poznaje i imenuje različita zanimanja, samostalno šeta kroz sigurne prostore, priprema se za izlet</p>
--	---	--	--

NASTAVNI PLAN ZA DEVETOGODIŠNJU OSNOVNU ŠKOLU ZA DJECU SA UMJERENIM I TEŽIM IMTELEKTUALNIM I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

III NIVO

R.B.	PODRUČJE RADA	Sedmični broj nastavnih sati	Godišnji broj nastavnih sat
1.	Tjelesni odgoj	3	105
2.	Radni odgoj	4	140
3.	Briga o sebi	5	175
4.	Moja okolina	4	140
5.	Likovno izražavanje	1	35
6.	Muzičko izražavanje	1	35
7.	Komunikacija	4	140
8.	Socijalizacija	2	70

MOJA OKOLINA

(4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

CILJ

Učenike sa umjerenim i težim intelektualnim i dodatnim teškoćama osposobiti za što primjerenije socijalno ponašanje u sredini u kojoj živi odnosno u kojoj će živjeti.

ZADACI

- Razvijanje pomova, znanja i iskustva o užoj i široj društvenoj sredini i prirodi.
- Razvoj elementarnog opismenjavanja
- Razvijanje što aktivnijeg odnosa prema prirodnoj sredini
- Pravičan odnos prema suprotnom spolu
- Osamostaljivanje za život u socijalnoj zajednici

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
	<p><i>Nastavna cjelina: Vrijeme</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Orijentacija u vremenu i prostoru • Dan i noć • Dani u sedmici • Mjeseci, godina i godišnja doba 		<ul style="list-style-type: none"> • Upoznavanje živog i materijalnog svijeta kroz igru • Osposobljavanje za kulturu komunikacije sa odraslima i vršnjacima
	<p><i>Nastavna cjelina: Jesen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Promjene u prirodi • Povrće u jesen • Voće u jesen • Odlazak na pijacu • Priprema zimmnice • Vrste drveća • Domaće životinje (koristi od njih) • Divlje životinje • Briga o životinjama • Sakupljanje lišća <p><i>Nastavna cjelina: Zima</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Promjene u prirodi • Kako se odjevati zimi • Zimske radosti (crtamo i bojimo) • Praznici (Nova godina) • Igre na snijegu • Izrada čestitki za 8. Mart <p><i>Nastavna cjelina: Proljeće</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Promjene u prirodi • Vijesnici proljeća • Šetnja dvorištem i parkom (uočavanje promjena) • Radovi u školskom dvorištu • Radovi u vrtu (čišćenje, oranje i sisanje) • Proljetno cvijeće (branje, crtanje i bojenje) <p><i>Nastavna cjelina: Ljeto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Karakteristike vremena • Odijevanje ljeti <p><i>Nastavna cjelina: Saobraćaj</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pravilno ponašanje u saobraćaju • Prepoznavanje i imenovanje saobraćajnih znakova • Semafor 		<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje kulturnih, radnih i higijenskih navika • Razlikovanje i imenovanje dijelova dana • Razlikovanje i imenovanje dana u sedmici • Imenovanje mjeseci u godini • Uočavanje i razlikovanje vremenskih promjena • Imenovanje i razlikovanje voća i povrća • Razlikovanje listopadnog i zimzelenog drveća • Imenovanje domaćih životinja i korist od njih • Razvijanje pozitivnog stava o divljim životinjama. • Karakteristike vremena zimi. • Oblačenje u skladu sa vremenom i očuvanje zdravlja • Razvijanje svijesti o važnosti i načinu proslave praznika • Razvijanje osjećanja i pažnje • Posmatranje promjena u prirodi, na biljkama i stablima • Posmatranje radova ljudi i aktivno učešće • Razvijanje kondicije i fizičke spremne • Očuvanje okoline

	<ul style="list-style-type: none"> • Pješački prijelaz • Prijevozna sredstva <p><i>Nastavna cjelina: Moje mjesto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Grad – selo • Život u gradu • Život na selu 		<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje osjećaja za estetiku i urednost • Pravilno ponašanje u vrelim ljetnim danima • Kretanje ljudi po usvojenim pravilima, poštivanje saobraćajnih znakova • Samostalno prelaženje ulice na mjestima koja su obilježena zebrom ili svjetlosnim znakom. • Imenovanje mjesta u kojem živimo • Razlikovanje grada od sela
--	--	--	---

SOCIJALIZACIJA

(2 časa sedmično, 70 časova godišnje)

CILJ

Osnovni je cilj područja socijalizacije razvijanje spoznaje okoline i razvijanje samostalnog ponašanja, a konačni mu je cilj razvijanje okupacijskog ponašanja, odnosno ličnog i grupnog ponašanja vezanog za rad.

ZADACI

- da razvija spoznaju (sposobnost kritičkog mišljenja) kojom uključuje elemente prosuđivanja, odlučivanja i uspoređivanja, što omogućuje pojedincu da se ponaša sa što manje konflikata
- da razvija sposobnost samostalnog ponašanja koja omogućuje djetetu, kasnije odrasloj osobi da adekvatno procjenjuje sebe u odnosu prema vlastitim postupcima i u ophođenju sa drugim osobama
- osnovni zadatak socijalizacije odnosi se na razvijanje spoznaja i samostalnog ponašanja, što će omogućiti umjereno i teže retardiranom pojedincu integraciju u prirodnu sredinu.

III NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
	<p><i>Nastavna cjelina: Pravilno ponašanje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pravilno ponašanje kod kuće • Pravilno ponašanje na ulici • Pravilno ponašanje u školi • Pravilno ponašanje u učionici 		<ul style="list-style-type: none"> • Usvajanje pravila ponašanja u užoj i široj društvenoj zajednici • Razvijanje kulturnih, emocionalnih i društvenih vještina i sposobnosti
	<ul style="list-style-type: none"> • Pozdravljanje drugova i nastavnika • Prihvatanje autoriteta • Pomaganje drugima • Traženje pomoći od drugih • Poštivanje prava drugih • Saradnja sa drugima • Izvršavanje zadataka u timu • Reagovanje na emocije drugih • Poštovanje suprotnog spola • Čekanje na red • Igranje igre sa pravilima 		<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje svijesti o važnosti porodice • Imenovanje članova uže i šire porodice • Razvijanje pozitivnog mišljenja o sebi • Razvijanje povjerenja
	<p><i>Nastavna cjelina: Porodica</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Moja porodica (uža i šira) • Ja u porodici • Stariji i mlađi od mene u porodici • Život i rad članova porodice • Druženje članova porodice • Pravilno čestitanje praznika • Porodični praznici • Ponašanje u svečanim prilikama <p><i>Nastavna cjelina: Naše tijelo</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razlikovanje dječaka od djevojčica • Karakteristike dječaka i djevojčica • Razvijanje cjelovitog pojma o sebi 		<ul style="list-style-type: none"> • Uočavanje sličnosti i razlika • Razvijanje pozitivnog stava prema suprotnom spolu • Razvijanje samopouzdanja

LIKOVNO IZRAŽAVANJE
(1 čas sedmično, 35 časova godišnje)

III TRIJADA

(VII, VIII, IX RAZRED)

Kroz igru dijete se upoznaje sa likovno – estetskim svojstvima predmeta iz svoje okoline. Naša je obaveza da veliku pažnju posvetimo estetskom oblikovanju prostora. Likovnu aktivnost djeteta treba posmatrati i tretirati kao igru ili kao spontanu stvaralačku djelatnost putem koje se razvija osjetljivost čula, vida i dodira, u kojima se djeca upoznaju sa likovno – estetskim osobinama materijala.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- **PODIJELJENI U ČETIRI CJELINE PO GODIŠNJIM DOBIMA**
- **SVAKA CJELINA OBRAĐUJE DVA DO TRI MOTIVA USKO VEZANA ZA ZADANU CJELINU**
- **U TOKU MJESECA RADI SE JEDAN MOTIV KROZ RAZLIČITE TEHNIKE**
- **MOTIVI ILI OBLICI RADE SE PO POSMATRANJU I UZ OBAVEZNU DEMONSTRACIJU**

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
III NIVO	<ul style="list-style-type: none"> • Rad po posmatranju; • Crtež konturnom linijom: olovkom, linijski istanjenom masom i kistom; • Oslikavanje oblika od papir plastike i nacrtanih oblika ; • Otiskivanje pečata u individualnom i grupnom radu; • Dovršavanje crteža u grupnom radu; • Igra nevidljivom linijom (vosak i vodene boje); <p>Grupni rad sa više zadataka</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Proširivanje polja interesovanja kroz likovnu igru; • Poticanje zajedničke grupne dinamike i saradnje kroz grupne radove; • Proširivanje vizuelnog izražavanja uz prevazilaženje šabloniziranih stereotipičnih formi; • Utvrđivanje forme kroz različite tehnike; • Savladavanje osnova različitih tehnika; • Ovladavanje cjelinom kroz dijelove • Shvatanje koncepta cjeline kroz analizu i sintezu na likovnom radu.

NIVOI ZNANJA / Diferencijacija znanja kroz nivoe:

II NIVO

Izvršavanje osnovnih koraka praćenjem verbalnih i vizuelnih uputa.

III NIVO

Izvršavanje osnovnih koraka samostalno uz demonstraciju.

BRIGA O SEBI

(5 časova sedmično, 175 časova godišnje)

CILJ

Cilj je područja brige o sebi da se djeca što više osamostale u vođenju brige o sebi i zaštićivanju od eventualnih opasnosti iz neposredne okoline.

ZADACI

- Da razvija navike lične higijene i čistoće;
- Da razvija njihove kulturne i higijenske navike prilikom jela;
- Da razvija vještine i navike svlačenja i oblačenja;
- Da ih upozna sa svakodnevnim situacijama iz neposredne okoline i tada razvija u njima osjećaj sigurnosti;
- Da razvija primjerene oblike ponašanja tih osoba u poznatim i novim situacijama

NIVO	SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	EVALUACIJA ISHODA
III NIVO	<p><i>Nastavna cjelina: Lična higijena</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Samostalno korištenje wc-a • Češljanje kose • Pranje ruku, zuba i lica • Kupanje uz uputstvo • Brijanje uz uputstvo • Rezanje noktiju • Samostalno održavanje lične higijene <p><i>Nastavna cjelina: Hranjenje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Serviranje stola • Upotreba pribora za jelo • Samostalno hranjenje • Samostalno pijenje tečnosti • Korištenje salvete (brisanje lica) • Pristojno ponašanje za stolom • Pospremanje stola • Pranje posuđa <p><i>Nastavna cjelina: Odjeća i obuća</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblačenje i svlačenje jednostavnih dijelova odjeće (potkošulja, maica, džemper, jakna, pantalone, trenerka...itd) • Vezanje pertli • Otkopčavanje i zakopčavanje dugmadi i rajfešlusa • Odjevanje u skladu sa vremenskim prilikama • Odjevanje u odnosu na spol • Razvijanje smisla za estetiku (kombinovanje boja odjeće) <p><i>Nastavna cjelina: Moj dom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Namještaj i higijena u stanu • Opasnosti od električne energije • Korištenje kućanskih aparata (TV, radio, DVD, usisivač, pegla, električni šporet, mikrovalna, kuhalo) 	<p>pribor za ličnu higijenu, pribor za jelo, dječiji pribor za jelo, vizuelni prikaz operacija, dječiji video zapisi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • samostalno umiva lice, pere ruke i zube • kupanje uz uputstvo • brijanje uz uputstvo • rezanje noktiju i češljanje kose • održavanje lične higijene • samostalno serviranje i pospremanje stola • pranje suđa i upotreba pribora za jelo • pristojno sjedi za stolom za vrijeme jela • samostalno veže pertle • samostalno zakopčava i otkopčava dugmad • samostalno odjevanje u skladu sa vremenskim prilikama • kombinovanje boja odjeće • Bezbjedno rukovanje kućanskim aparatima • Osnovna upotreba kućanskim aparatima

KOMUNIKACIJA

(4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

CILJ

- Provocirati nepostojeći ili nerazvijen govor;
- Usavršavati govornu komunikaciju;
- Usavršavati samostalno govorno izražavanje;
- Kroz razvoj govora uticati na bolje socijalno i emocionalno zrenje;
- Unaprijediti spoznajni razvoj djeteta;
- Podići artikulaciju i diskriminaciju na viši nivo;
- Utjecati na bolje slušanje i praćenje tuđeg govora;
- Bogatiti rječnik i formirati pravilne rečenice.

ZADACI

- Uključivati dijete u govornu komunikaciju
- Usvajati pravilan izgovor glasova, glasovnih skupova, riječi i rečenica
- Upoznati osnovne karakteristike gramatike
- Uvoditi u usmeno i pismeno izražavanje
- Na primjerenim tekstovima osposobljavati učenike za čitanje s razumijevanjem
- Usvajati temeljne zakonitosti i pravila pisanja
- Obogaćivati i razvijati riječi, jezični i stilski izraz
- Uvoditi i osposobljavati za razumijevanje primjerenih emisija na radiju i televiziji, filmova i porodičnih predstava
- Na odabranim sadržajima iz književnosti, filmske i scenske umjetnosti razvijati osjećaj za samostalno čitanje i svestrani umjetnički razvoj.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	EVALUACIJA ISHODA
III NIVO	<p><i>Nastavna cjelina: Grafomotorne vježbe</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Spajanje isprekidanih linija (vertikalnih, horizontalnih, kosih, pravih linija, oblika, predmeta... itd). <p><i>Nastavna cjelina: Brojevi u okviru prve desetice</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrada brojeva u prvoj desetici • Skupovi <p><i>Nastavna cjelina: Početno čitanje i pisanje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrada velikih štampanih slova • Čitanje kraćih riječi i rečenica sastavljenih od poznatih slova <p><i>Nastavna cjelina: Usmeno izražavanje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razgovor o neposrednoj okolini (pitanja i odgovori) • Prepričavanje kratkih priča koje pročita defektolog • Memorisanje kratkih pjesmica • Opisivanje predmeta iz neposredne okoline • Opis predmeta na slici • Pričanje sadržaja slike na kojoj je prikazana jedna radnja • Sastavljanje priče po nizu slika (svaka slika jedna radnja) • Pričanje priče prema jednoj slici sa više radnji <p><i>Nastavna cjelina: Pismeno izražavanje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Prepisivanje slova, riječi i rečenica • Pisanje vlastitog imena • Pisanje po diktatu-riječi i kraće rečenice • Pisanje čestitki za Novu godinu, 8. Mart i sl. 	<p>individualne table piši-briši, tablice za pisanje, radni listovi, pribor za pisanje za različiti uzrast ergonomski i širinom prilagođeni,</p> <p>kartice brojevi, radni listovi</p> <p>prilagođene slovarice razredne i individualne, kartice, nastavni i radni listovi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pravilno držanje olovke • Razvijanje fine motorike • Razvijanje logičkog mišljenja • Provocirati nepostojeći ili nerazvijen govor • Usavršavati govornu komunikaciju • Usavršavati samostalno govorno izražavanje • Kroz razvoj govora uticati na bolje socijalno i emocionalno zrenje • Unaprijediti spoznajni razvoj djeteta • Podići artikulaciju i diskriminaciju na viši nivo • Utjecati na bolje slušanje i praćenje tuđeg govora • Bogatiti rječnik • Uključivati dijete u govornu komunikaciju • Usvajati pravilan izgovor glasova, glasovnih skupova, riječi i rečenica • Uvoditi u usmeno i pismeno izražavanje

PRILOG

(PROGRAMI: RADNI ODGOJ, MUZIČKO IZRAŽAVANJE, TJELESNI ODGOJ ZA II I III TRIJADU)

RADNI ODGOJ (4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

ULOGA I ZNAČAJ

Radni odgoj je jedna od bitnih sastavnica u odgoju, obrazovanju i rehabilitaciji djece i mladeži s umjerenom mentalnom retardacijom. Sadržajno je vrlo bogat i obuhvaća osposobljavanje mladih za rad u roditeljskom domu.

Učenici u radnom odgoju uče raznovrsne tehnike, kućanska i praktična znanja, osnove prometnog odgoja, higijenu rada i zaštitna sredstva na radu, kako bi se što potpunije pripremili za uspješno savladavanje primjerenih programa radnog osposobljavanja.

U vezi s tim, tokom cijelog školovanja posebno treba paziti na razvoj psihomotorike, osjeta, povećanja radne snage, poznavanje i upotrebu alata, jednostavnih strojeva, raznih materijala i opreme za rad. Razviti radne navike i smisao za rad, ispravljati i ublažavati manjkavost u motorici moguće je jedino na osnovu sistematskog i metodički ispravnog vođenja radnog odgoja.

Bitno je u ustroju radnog odgoja predvidjeti rad za sve učenike te obaviti prijeko potrebnu **unutarnju diferencijaciju** programa rada za skupine odnosno pojedince u skupini u skladu s njihovim osobnim sposobnostima, sklonostima i ograničenjima.

Prema tome individualizacija je i u radnom odgoju osnovno načelo rada.

CILJ

Cilj radnog odgoja je djetetove stečene sposobnosti senzomotornim odgojem razviti u radne navike, vještine i sposobnosti.

Odgojni cilj je da se pripremi radno mjesto, alati i materijali i da se pospremi radno mjesto i da se alati i materijali odlože na određeno mjesto.

ZADACI

Zadaci radnog odgoja su:

- Razviti kod učenika radne navike, manuelnu spretnost i snagu, tačnost u radu te poboljšati brzinu rada čestim ponavljanjem i vježbanjem radnih tehnika;

- osposobiti učenike za ispravno služenje alatima i materijalima te razviti smisao za njihovo održavanje, čistoću i čuvanje;
- uputiti ih u razne vrste materijala i radne tehnike, osobito u one za koje pojedinac pokazuje najviše smisla;
- pomoći im u boljem razumjevanju ostalih nastavnih predmeta;
- naučiti ih kako će se zaštititi od nesreća na poslu;
- pomoći im u što primjerenijoj profesionalnoj orijentaciji i izboru radnog poziva;
- oružati ih praktičnim znanjem iz područja domaćinstva, kućanstva i vrtlarstva da bi se što uspješnije uklopili u život.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
II NIVO	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje i imenovanje oblika i boja; - Ulaganje različitih oblika i boja; - Redanje kockica po veličini i boji; - Bojenje gotovog materijala; - Zavrtanje, odvrtnje zatvarača; - Oblikovanje kuglica od plastelina; - Pravilno držanje makaza; - Upoznavanje s različitim materijalima za rad: PAPIR – cjepkanje, savijanje, sjeckanje makazama, VUNA – motanje, razvrstavanje po debljini, boji i dužini; TKANINA – upoznavanje s različitim materijalima i teksturama; DRVO – upoznavanje s materijalom; - Pospremanje radnog prostora i izbacivanje smeća; - Nizanje kuglica na špagu; - Oblikovanje glinamola; - Savijanje žice; - Održavanje higijene školskog dvorišta; - Održavanje higijene radnog prostora; - Nizanje kuglica po uzoru; - Rezanje po liniji, - Izrada oblika i nakita od glinamola; - Ljepljenje i bojenje materijala; - Usisavanje učionice; 	<ul style="list-style-type: none"> - Različiti oblici; - Pločice za ulaganje; - Kockice različitih boja i veličina; - Gotov materijal za bojenje; - Zatvarači; - Plastelin; - Salvete; - Makaze; -Papir; - Vuna; - Tkanina; - Drvo; - Špaga; - Glinamol; - Žica; - Sjemenke i sadnice cvijeća, zemlja, saksije; - Kantica za zalijevanje; - Krpe za čišćenje; - Kuglice različitih boja i veličina; - Vreće za smeće; - Usisivač. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje i imenovanje boja i oblika; - Ulaganje različitih oblika; - Uočavanje odnosa veće-manje; - Razvijanje manuelne spretnosti; - Razvijanje grube i fine motorike; - Ispravno držanje makaza; - Stimulacija vizuelne i taktilne percepcije; - Ispravna upotreba didaktičke aparature; - Upoznavanje s radnim mjestom; - Koordinacija oko ruka; - Razumjevanje zadanih naloga; - Razumjevanje i izvršavanje redoslijeda operacija; - Razvoj pažnje i mišljenja; - Poticanje samostalnosti i ustrajnosti u radu.

RADNI ODGOJ

(4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

ULOGA I ZNAČAJ

Radni odgoj je jedna od bitnih sastavnica u odgoju, obrazovanju i rehabilitaciji djece i mladeži s umjerenom mentalnom retardacijom. Sadržajno je vrlo bogat i obuhvaća osposobljavanje mladih za rad u roditeljskom domu. Učenici u radnom odgoju uče raznovrsne tehnike, kućanska i praktična znanja, osnove prometnog odgoja, higijenu rada i zaštitna sredstva na radu, kako bi se što potpunije prpremili za uspješno savladavanje primjerenih programa radnog osposobljavanja. U vezi s tim, tokom cijelog školovanja posebno treba paziti na razvoj psihomotorike, osjeta, povećanja radne snage, poznavanje i upotrebu alata, jednostavnih strojeva, raznih materijala i opreme za rad. Razviti radne navike i smisao za rad, ispravljati i ublažavati manjkavost u motorici moguće je jedino na osnovu sistematskog i metodički ispravnog vođenja radnog odgoja.

Bitno je u ustroju radnog odgoja predvidjeti rad za sve učenike te obaviti prijeko potrebnu **unutarnju diferencijaciju** programa rada za skupine odnosno pojedince u skupini u skladu s njihovim osobnim sposobnostima, sklonostima i ograničenjima.

Prema tome individualizacija je i u radnom odgoju osnovno načelo rada.

CILJ

Cilj radnog odgoja je djetetove stečene sposobnosti senzomotornim odgojem razviti u radne navike, vještine i sposobnosti.

Odgojni cilj je da se pripremi radno mjesto, alati i materijali i da se pospremi radno mjesto i da se alati i materijali odlože na određeno mjesto.

ZADACI

Zadaci radnog odgoja su:

- Razviti kod učenika radne navike, manuelnu spretnost i snagu, tačnost u radu te poboljšati brzinu rada čestim ponavljanjem i vježbanjem radnih tehnika;
- osposobiti učenike za ispravno služenje alatima i materijalima te razviti smisao za njihovo održavanje, čistoću i čuvanje;
- uputiti ih u razne vrste materijala i radne tehnike, osobito u one za koje pojedinac pokazuje najviše smisla;
- pomoći im u boljem razumjevanju ostalih nastavnih predmeta;
- naučiti ih kako će se zaštititi od nesreća na poslu;

- pomoći im u što primjerenijoj profesionalnoj orijentaciji i izboru radnog poziva;
- oružati ih praktičnim znanjem iz područja domaćinstva, kućanstva i vrtlarstva da bi se što uspješnije uklopili u život.

NIVO	NASTAVNI SADRŽAJ	DIDAKTIČKA APARATURA I PODSTICAJ	OČEKIVANI REZULTATI
<p style="text-align: center;">III NIVO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Brušenje drveta; - Namotavanje žice; - Pljevljenje cvijeća; - Sakupljanje trave; - Sušenje i bojenje glinamola; - Izrada predmeta od žice; - Kombinovanje žice s drugim materijalima; - Izrada slika od tkanine; - Sastavljanje dijeliva u cjelinu; - Košenje trave; - Pranje posuđa; - Upoznavanje s radionicom; - Upoznavanje s alatom; - Ljepljenje, čišćenje, spajanje elemenata, učvršćivanje, sušenje i obrada (šmirgl papir); - Bušenje rupa ručnom bušilicom; - Pakiranje i ambalažiranje (sastavljanje kutija), pakiranje elemenata, rad sa selotejpom, špagom i konopcem; - Praktičan rad u radionici. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brusni papir; - Drvo; - Rukavice; - Grablje; - Boje i glinamol; - Žica; - Tkanina, ljepilo, kontur paste, auto lak; - Kosilica i rukavice; - Detrdžent za posuđe, spužve, kuhinjske krpe, posuđe; - Šmirgl papir; - Bušilica; - Kutije, selotejp, špaga, konopac; 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje manuelne spretnosti; - Razvoj kreativnosti; - Prisutnost osjećaja za grupni rad; - Razvoj osjećaja za lijepo; - Nivo prostorne orijentacije; - Sposobnost kombinovanja boja; - Razvijanje sposobnosti analize i sinteze; - Održavanje čistoće radnog prostora; - Razvoj fine motorike; - Razvoj pažnje i mišljenja.

MUZIČKO IZRAŽAVANJE

(1 čas sedmično, 35 časova godišnje)

II NIVO

ULOGA I ZNAČAJ

Muzičko izražavanje kod djece sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom predstavlja veoma važnu sponu u kompletnoj socijalizaciji. Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvojgovora i verbalne komunikacije i eventualnom otklanjanju teškoća. Takođe, jedan je od značajnih elemenata razvoja motorike i skladnih pokreta. Muzika je jedan od ključnih faktora u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija. Pored individualnog izražavanja ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi.

CILJ

Cilj nastave muzičkog izražavanja, kao oblika kreativnosti, za djecu sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom je buđenje interesa, pozitivnih stavova, navika i potreba za muzikom, kao i obogaćivanje rječnika i emocionalnog života učenika.

ZADACI

Kod populacije djece sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom muzika predstavlja važno sredstvo komunikacije, putem koje ukoliko ne govore uspostavljaju kontakt sa svojom okolinom.

Zadaci su:

- razvoj motorne kontrole,
- poboljšanje sposobnosti relaksacije,
- ohrabrivanje preverbalne vokalizacije,
- razvijanje motorne koordinacije gornjih i donjih ekstremiteta po ritmu,
- razvoj lateralizacije,
- razvoj sposobnosti slušanja i lokalizacije zvuka,
- razvijanje sposobnosti slušanja sa koordinacijom oko – ruka,
- razvijanje sposobnosti koncentracije,
- razvoj svijesti o sebi,
- prepoznavanje različitih dijelova tijela i razvijanje selfa,
- razvijanje samopovjerenja,
- razvijanje taktilne spretnosti,
- razvijanje samokontrole,
- razvijanje socijalnih vještina,
- razvijanje grupne kooperacije.

Takođe, značajna je i primjena instrumenata koji su podijeljeni u nekoliko grupa:

Tjelesni instrumenti tj. naše tijelo sa njegovim mogućnostima ekspresije (npr. fonatoni

aparati, ruke, prsti, bedra, stopala, grudni koš i dr.).

Kreirani instrumenti (npr. drvo, kamenčići, ljuške oraha, različiti predmeti iz svakodnevne primjene).

Orffov instrumentarij.

Klasični instrumenti (klavir, žičani instrumenti, duvački, udaraljke i dr.).

OČEKIVANI REZULTATI

Očekivani rezultati u okviru izražavanja za djecu sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom su:

- interes za zvukove i muziku,
- razlikovanje zvukova iz prirode i oponašanje,
- uz pomoć naučene pjesmice i brojalice,
- razvijanje bolje motorne kontrole,
- poboljšanje sposobnosti relaksacije,
- prepoznavanje različitih dijelova i razvijanje selfa,
- prepoznavanje brojlica, melodija pjesmica i ranije slušanih kompozicija i povezivanje sarazličitim aktivnostila u toku dana.

SADRŽAJ

Zvukovni elementi, vježbe tišine, oponašanje domaćih životinja, originalne brojalice uzpljeskanje, udaranje štapićima, razbrojavanje pokreta i hodanje, Orffov instrumentarij i improvizovani instrumenti koje djeca sama izrađuju (plastične kutije u koje su prethodno samistavljali zrnevlje, kamenčiće i dr.

SADRŽAJ II NIVO

❖ *Dječije pjesmice*

1. Poš o medo u dućan
2. Ringe raja
3. Prste ima ruka svaka
4. Kad si sretan
5. U šumici zeko
6. Pjesma o konjiću

Na udaraljka uz pjevanje ili izbrojavanje uvodi se ritam naučenih brojlica i pjesmica. Slušanjem muzike i priča uz muziku učenici počinju uočavati i raspoznavati zvukoverazličitih instrumenata. Slušaju se odabrana djela u skladu sa interesima i shvaćanjem učenika.

❖ *Muzičko stvaralaštvo*

Spontane improvizacije uz muziku, zajedničko muziciranje na udaraljka.

Proizvodnja zvuka na različitim sredstvima (drvenim, metalnim, staklenim) i proizvodnja zvukovarukama (pljeskanje, pucketanje prstima i dr.).

Muzičke igre uz pokret.

Praćenje naučenih pjesmica udaraljka.

Izmišljanje pokreta uz muziku.

❖ *Priče uz muziku*

1. Crvenkapica
2. Ivica i Marica
3. Vuk i 7 kozlića

Izvođenje određenih radnji i praćenje priče udaraljka i pokretima tijela. Igre – folklor – narodne igre.

MUZIČKO IZRAŽAVANJE
(1 čas sedmično, 35 časova godišnje)

III NIVO

ULOGA I ZNAČAJ

Muzičko izražavanje kod djece sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom predstavlja veoma važnu sponu u kompletnoj socijalizaciji. Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom otklanjanju teškoća. Takođe, jedan je od značajnih elemenata razvoja motorike i skladnih pokreta. Muzika je jedan od ključnih faktora u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija. Pored individualnog izražavanja ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi.

CILJ

Cilj nastave muzičkog izražavanja, kao oblika kreativnosti, za djecu sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom je buđenje interesa, pozitivnih stavova, navika i potreba za muzikom, kao i obogaćivanje rječnika i emocionalnog života učenika.

ZADACI

Kod populacije djece sa umjerenom i težom mentalnom retardacijom muzika predstavlja važno sredstvo komunikacije, putem koje ukoliko ne govore uspostavljaju kontakt sa svojom okolinom.

Zadaci su:

- razvoj motorne kontrole,
- poboljšanje sposobnosti relaksacije,
- ohrabrivanje preverbalne vokalizacije,
- razvijanje motorne koordinacije gornjih i donjih ekstremiteta po ritmu,
- razvoj lateralizacije,
- razvoj sposobnosti slušanja i lokalizacije zvuka,
- razvijanje sposobnosti slušanja sa koordinacijom oko – ruka,
- razvijanje sposobnosti koncentracije,
- razvoj svijesti o sebi,
- prepoznavanje različitih dijelova tijela i razvijanje selfa,
- razvijanje samopovjerenja,
- razvijanje taktilne spretnosti,
- razvijanje samokontrole,
- razvijanje socijalnih vještina,
- razvijanje grupne kooperacije.

Takođe, značajna je i primjena instrumenata koji su podijeljeni u nekoliko grupa:

Tjelesni instrumenti tj. naše tijelo sa njegovim mogućnostima ekspresije (npr. fonatorni aparat, ruke, prsti, bedra, stopala, grudni koš i dr.).

Kreirani instrumenti (npr. drvo, kamenčići, ljuške oraha, različiti predmeti iz svakodnevnice primjene).

Orffov instrumentarij

Klasični instrumenti (klavir, žičani instrumenti, duvački, udaraljke i dr.).

OČEKIVANI REZULTATI

Očekivani rezultati u okviru izražavanja za djecu sa umjerenom i težom mentalnomretardacijom su:

- interes za zvukove i muziku,
- razlikovanje zvukova iz prirode i oponašanje,
- uz pomoć naučene pjesmice i brojalice,
- razvijanje bolje motorne kontrole,
- poboljšanje sposobnosti relaksacije,
- prepoznavanje različitih dijelova i razvijanje selfa,
- prepoznavanje brojalica, melodija pjesmica i ranije slušanih kompozicija i povezivanje sa različitim aktivnostima u toku dana.

SADRŽAJ

Zvukovni elementi, vježbe tišine, oponašanje domaćih životinja, originalne brojalice uz pljeskanje, udaranje štapićima, razbrojavanje pokreta i hodanje, Orffov instrumentarij i improvizovani instrumenti koje djeca sama izrađuju (plastične kutije u koje su prethodno samistavljali zrnevlje, kamenčiće i dr.).

SADRŽAJ III NIVO

❖ *Pjevanje i sviranje*

Pjevanje pjesama po sluhu – dječije pjesme, sevdalinke, zabavne pjesme

Ritamska improvizacija uz pjesmu.

Spontane improvizacije melodija na stihove dječijih pjesama, kreiranje pokreta uz muziku.

Uz pratnju pjevati odgovarajuće pjesme.

Oponašanje ritamskih obrazaca na udaraljakama.

Sviranje u manjim grupama (sviranje istog ili tako da svaka grupa izvodi svoju ritamsku dionicu)

Dinamika kroz pjesme: tiho – glasno

❖ *Slušanje muzike*

Slušanje pjesama koje su u vezi sa sadržajima obrađivanih nastavnih područja, tradicionalnih – narodnih, popularne i klasične muzike.

Igre

Folklor

Narodne igre

Plesov

NAPOMENA:

Izbor pjesama, brojalica muzičkih igara i muzike za slušanje treba pažljivo izvršiti uz mogućnost promjene nastavnih jedinki u zavisnosti od intelektualnih i psihofizičkih sposobnosti učenika.

KADROVSKI USLOVI

Nastavnik je osnovni i najznačajniji faktor odgojno-obrazovnog rada. Od njegove stručne, pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke osposobljenosti, angažovanosti i kreativnosti u najvećoj mjeri zavisi uspješnost ostvarivanja svih oblika odgojno-obrazovnog rada u umjetničkim školama. Od njega se očekuje da bude dobar animator, propagator i realizator umjetničkih ostvarenja, da posjeduje visok nivo općeg obrazovanja i široku opću kulturu.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu predmeta **Muzičkog izražavanja –II,III NIVO** mogu izvoditi

- profesori Muzičke kulture i teoretskih predmeta –Nastavnički fakultet
  - diplomirani Muzički pedagog-Muzička akademija
- Profesori muzike sa završenom Muzičkom akademijom:
- Teoretsko-pedagoški odsjek u četverogodišnjem trajanju, VII stepen (po starom sistemu);
  - Odsjek za muzičku teoriju i pedagogiju završen I ciklus studija najmanje u četverogodišnjem trajanju, 240 ECTS (po bolonji);

- Odsjek za muzičku teoriju pedagogiju, završen I i II ciklus studija u petogodišnjem trajanju, 300 ECTS (po bolonji);

TJELESNI ODGOJ

(IV, V, VI razred) – OSNOVNI NIVO

(3 časa sedmično, 105 časova godišnje)

NASTAVNE CJELINE

- 1. Upoznavanje sa godišnjim programom rada redovne nastave, vannastavnih aktivnosti, takmičenjima, obavezama, dužnostima, zadacima i ciljevima.**
- 2. Inicijalno stanje: tjelesnog razvoja i motoričkih sposobnosti.**
- 3. Rad na poboljšanju općeg zdravstvenog stanja i razvoju motoričkih sposobnosti kroz prirodne oblike kretanja (hodanje, trčanje, skakanje, bacanje, puzanje, penjanje, provlačenje, nošenje, vučenje, kotrljanje).**

NASTAVNE JEDINICE:

Hodanje

Kada djeca smostalno prohodaju to postaje glavni oblik njihove aktivnosti. Djecu sa nesigurnim hodom treba podržavati, hrabriti osmjehom, blagim riječima, te im pomoći da razviju samopouzdanje. Treba im omogućiti:

- *da hodaju van sobe (na terasi, travi, na šljunkovitoj stazi pa na uzanoj stazi)*
- *da se samostalno kreću*
- *da se usprave i kraće vrijeme da stoje na jednoj nozi i da se vrate u sjedeći položaj*
- *da se prevrću, sjede, upoznaju svoje tijelo i ovladaju prostorom*
- *manipulativne aktivnosti različitim predmetima*
- *pokazivanje glavnih dijelova tijela na sebi i drugom*
- *izvršavanje jednostavnih naloga (donesi, odnesi, ostavi, pokaži)*
- *imitiranje radnji (ovako zeko skače, maca mjauče)*
- *hodanje po šljunku, po visokoj travi, niz blagu nizbrdicu, uz blagu uzbrdicu, između većih predmeta, pravom stazom, kružnom stazom, po vijugavoj liniji*
- *hodanje slobodno, kratkim i dugom koracima, u polučučnju. čučnju, četveronoške, uz savladavanje prepreka, uz nošenje predmeta različitom brzinom.*
- *Hodaje uz muziku i po zadanom ritmu.*
- *Trčanje*

Pored hodanja i trčanje je aktivnost koja se mora intenzivno savladati. Kod djece je potrebno primjenjivati sljedeće:

- *slobodno trčanje po prostoru, trčanje dugim, sitnim koracima, brzo, lagano, tiho i bučno, trčanje po ravnom i neravnom tlu, po tlu različitog sastava (pjeskovito, šljunkovito, trava)*
- *trčanje oko prepreka, između prepreka, preko malih prepreka, ispod prepreka, trčanje po suženoj površini, trčanje uz blagu kosinu, trčanje pojedinačno, u parovima, u koloni, u grupi, trčanje pravo, vijugavo, kružno, trčanje za loptom, trčanje uz odgovarajuće taktiranje ili muzičku pratnju.*
- *Trčanje u prirodi uz savladavanje prirodnih prepreka. Štafete iz različitih stavova i položaja.*

Skakanje

- *skakanje sa dvije noge u mjestu, naprijed, nazad, lijevo, desno,*
- *skakanje preko niskih prepreka, oko i između prepreka, iz prostora u prostor (npr. obruč, ramovi)*
- *skakanje uz odgovarajuće taktiranje, u dubinu sa visine od 20 cm.*
- *skakanje u visinu iz mjesta i iz zaleta.*
- *skakanje u daljinu iz mjesta i iz zaleta.*
- *Nagazni skokovi (pomoću odskočne daske).*

Poskoci i skokovi

- *poskoci i skokovi odrazom na dvije noge, odrazom na jednu nogu, u čučnju, polučučnju, i četveronoške,*
- *uz svladavanje raznih niskih prepreka, uz preskakivanje prepreka,*
- *oponašanjem skakanja životinja,*
- *preskakanje vijače.*

Bacanje

- *bacanje različitih predmeta jednom i drugom rukom, sa objema rukama,*
- *bacanje zamahom odozdo i odozgo,*
- *bacanje kotrljanjem predmeta, slobodno bacanje u prostoru i uvis,*
- *bacanje preko određenih prepreka.*

NAPOMENA: *bacati treba uvijek lijevom i desnom rukom. Za bacanje se upotrebljavaju loptice, razni plodovi, kestenovi, žirovi, kamenčići i sl.*

Hvatanje

- *hvatanje dobačene lopte (vrećice) sa obje ruke i sa malog rastojanja, a zatim sa većeg rastojanja,*
- *bacanje lopte u vis i hvatanje, udaranje lopte o tlo i hvatanje.*
- *hvatanje lakih predmeta sa dvije ruke, sa jednom rukom.*
- *hvatanje lopti - raznihoblika.*

Puzanje

- *puzanje na stomaku - slobodnim načinom uz pomoć nogu i ruku, samo uz pomoć ruku, puzanje naprijed, pravo, vijugavo, kružno, puzanje ispod predmeta, oko predmeta, između predmeta, preko odgovarajućih predmeta, puzanje pojedinačno, u parovima i grupno.*
- *puzanje uz nošenje ili guranje nekih predmeta, uz obilaženje prepreka ili uz oponašanje nekih životinja (zmije, puža, mačke i si.)*

Penjanje

- *penjanje rukama i nogama na razne zapreke u prirodi (panj, drvo, kamen, ograda).*
- *penjenje na ljestve uz kosinu.*

Provlačenje

Provlačenje između i ispod predmeta i kroz razne predmete i male prepreke, uspravno, u polučučnju. u čučnju, provlačenje četveronoške, provlačenje pojedinačno u parovima i grupno.

Dizanje i nošenje

Dizanje i nošenje raznih predmeta odgovarajućeg obima (vrećice, palice) svakog posebno i više komada od jednom, jednom i drugom rukom, grupno dizanje odgovarajućeg predmeta (stolica, klupa, daska).

Vučenje, potiskivanje i navlačenje

- *vučenje i potiskivanje raznih predmeta i sprava (stol, stolica, klupa, švedski sanduk,).*
- *vučenje u parovima (na kolicima, po tlu).*
- *potiskivanje i navlačenje savladavanjem živih otpora u dvoje.*
- *borba u dvoje za predmete.*

Kotrljane i kolutanje

Kotrljanje oko izdužene osovine tijela - na jednu i na drugu stranu, rukama uz tijelo, rukama ispruženim iznad glave, na ravnom tlu, na blagoj kosini. Kolutanje oko bočne osovine naprijed natrag i preko niskih prepreka.

Gađanje

- *gađanje nekog cilja na tlu, kotrljanjem, gađanjem većih ciljeva zamahom odozgo i to bilo kojom rukom, udaranjem rukom u mjestu, udaranjem lopte o tlo i njeno hvatanje s obje ruke.*
- *gađanje direktnim bacanjem u cilj, ubacivanjem (u koš) i kotrljanjem.*
- *gađanje u nepokretne i pokretne mete.*
- *gađanje u specijalno konstruisane mete ili u sprave i rekvizite (obruč, okvir švedskog sanduka).*

Lopta

Loptu treba koristiti jer osim što je omiljena igračka ima i odgovarajuću ulogu u razvoju koordinacije brojnih pokreta, pokreta ruku, nogu i očiju.

- *lopta se kotrlja po podu, stazi, podignutoj dasci.*
- *lopta se baca u korpu, udalj, prebacuje preko prepreke,*
- *lopta se baca i hvata u parovima.*
- *lopta se šutira i trči za njom.*

4. VJEŽBE OBLIKOVANJA LOKOMOTORNOG SISTEMA

NASTAVNE JEDINICE:

Vježbe za oblikovanje leđnih mišića

U stojećem i sjedećem položaju se primjenjuju ove vježbe:

- *savijanje trupa naprijed i ispravljanje;*
- *savijanje trupa na jednu ili drugu stranu;*

U ležećem položaju na stomaku primjenjuju se ove vježbe:

- *podizanje glave i grudi od tla s rukama uz tijelo.*
- *podizanje predmeta s tla, stavljanje predmeta iza leđa i ponovo na tlo.*

Vježbe za oblikovanje trbušnih mišića i mišića nogu

Visoko podizanje nogu u stojećem položaju, podizanje jedne pa druge noge, u sjedećem, a zatim u ležećem položaju. Na leđima, podizanje obje noge zajedno, poskoci na dvije noge, prikazivanje tjeranja bicikla da imitiraju cijepanje drva, hodanje „roda“ itd.

Vježbe za oblikovanje mišića stopala

Hodanje na neravnom tlu (pijesak, šljunak, trava i si.), podizanje visoko na prstima, hvatanje raznih predmeta prstima nogu, gužvanje papira ili platna prstima nogu.

Vježbe za oblikovanje mišića ruku

Podizanje i spuštanje ruku naprijed, u stranu i nazad, širenje i skupljanje ruku, kruženje rukama pored tijela i ispod tijela.

Navedene pokrete treba izvoditi samo jednom rukom, a zatim sa obje ruke zajedno.

Treba ih primjenjivati u stojećem i sjedećem položaju.

Djeca mogu pokretima da imitiraju let ptica, veslanje, plivanje, da natežu gumenu vrpcu, da pokretima zovu djecu, pokretima ruku da imitiraju krila vjetrenjače, kretanje lokomotive i si.

Vježbe oblikovanja uz pomoć rekvizita

Vježbe oblikovanja medicinkama, palicama, obručima, vijačama.

Vježbe oblikovanja na spravama

Vježbe oblikovanja na strunjačama, gredama, švedskim ljestvama, švedskim klupama, švedskim sanducima.

Vježbe jačanja mišića

Vježbe za jačanje mišića lica, brade i vrata, grudi, leđa, trbuha, bokova i bedara, sjedalnih mišića, ruku i nogu.

Vježbe gibljivosti

Vježbe gibljivosti ruku i nogu, tijela u cijelini, pojedinih dijelova tijela.

Vježbe istezanja

Vježbe istezanja mišića ramenog pojasa i ruku, mišića trupa, karličnog pojasa i nogu.

Vježbe labavljenja i opuštanja

Vježbe labavljenja mišića glave, ramenog pojasa i ruku, mišića trupa, karličnog pojasa i nogu.

Vježbe oblikovanja u parovima

Vježbe jačanja. Vježbe istezanja. Vježbe opuštanja.

5. ELEMENTARNE I ŠTAFETNE IGRE

NASTAVNE JEDINICE:

- *igre za razvijanje brzine kretanja, hvatalica obično lijevom rukom, loptom, u parovima i sl.*
- *igre za razvijanje brzine reagiranja; dan - noć; leti, leti.*
- *igre za razvijanje spretnosti: štafeta u koš, gađanje čunjeva, gađanje obručevima i sl.*
- *igre snage: vjetrenjača, štafeta medicinkama kroz ruke, kidanje lanca i sl.*
- *poligoni spretnosti, okretnosti, brzine, snage, fleksibilnosti, preciznosti, gibljivosti.*

6. RITAM I PLES

NASTAVNE JEDINICE:

- osnovni pokreti ruku, nogu, glave i trupa, u svim pravcima.
- pokreti opruženim nogama po tlu.
- pokreti savijanja trupa sa pokretima ruku i sl.
- hodanje i trčanje sa ubrzanjem i usporavanjem u tempu pjesme i muzičke pratnje.

7. SPORTSKA GIMNASTIKA

NASTAVNE JEDINICE:

Vježbe na tlu:

- Prijelaz iz ležanja, sjedenja, klečanja u stajanje, bez pomoći ruku i uz pomoć ruku.
- Kotrljanje oko uzdužne osovine tijela.
- Kolut naprijed, iz raznih položaja. Kolut nazad. Izdržaj na jednoj nozi. Izdržaj na jednoj nozi, s okretom.
- Sunožni pokreti. Poskoci na jednoj nozi.
- Trčanje u kombinaciji: "dječji poskok", "škare", pružene i zgrčene.
- Leteći skok. Skok uvis naprijed.

Vježbe na spravama:

- vježbe na trambulinu, švedskim ljestvama i na švedskim klupama.
- penjanje po vodoravnim i kosim ljestvama.
- ljuljanje, njihanje, zgibovi na prečki.
- naskoci na švedski sanduk.
- naskok u upor klečeći
- naskok u upor čučeći.
- naskok u upor stojeći.

Vježbe na švedskoj klupi:

- hodanje, trčanje, poskoci, puzanje naprijed i nazad, kotrljanje lopte po klupi.

Vježbe na niskoj sredi

- hodanje i trčanje na gredi.

Vježbe ravnoteže:

- statički i dinamički oblici.
- oslobađanje kretanja

- zamasi
- vježbe loptom, obručima, čunjevima, palicama, kratkim vijačama, udaraljka.
- hodanje s varijantama u tempu.
- izmjenično hodanje i trčanje.
- hodanje i trčanje s naglim prijelazima.
- hodanje i trčanje s promjenama u tempu i na dati znak.
- promjene u smjeru kretanja.
- trčanje i hodanje s prijelazom u spiralu i vraćanje u krug.
- poskoci i skokovi
- sunožni poskoci s okretima.
- poskoci na jednoj nozi.
- izmjenično izvođenje dugih i kratkih poskoka..
- trčanje u kombinaciji s poskocima i skokovima.

Ritmičko-metričke vježbe:

- realizacija polovinskog i četvrtinskog ritma.
- vježbe na mjestu pljeskanjem, hodanjem, trčanjem, tapkanjem nogu ili nekim predmetom o tlo.

8. AKTIVNOSTI U PRIRODI

Teniske igre, orijentacija, opažanja, takmičenja, rekreativno - sportski sadržaj i sl.

Rekreativna nastava: kursevi plivanja, vožnje bicikla, sunčanja, vožnje koturaljki i sl.

9. SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA I MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI (Baterija eurofit testova)

NAPOMENA: Izbor Nastavnih sadržaja treba pažljivo birati i izvršavati uz mogućnost promjene nastavnih jedinki u zavisnosti od procjene intelektualnih i psihofizičkih sposobnosti učenika.

TJELESNI ODGOJ

(VII, VIII, IX razred) – OSNOVNI NIVO

(3 časa sedmično, 105 časova godišnje)

NASTAVNE CJELINE

- 1. Upoznavanje sa godišnjim programom rada redovne nastave, vannastavnih aktivnosti, takmičenjima, obavezama, dužnostima, zadacima i ciljevima.**
- 2. Inicijalno stanje: tjelesnog razvoja i motoričkih sposobnosti.**

3. Rad na poboljšanju općeg zdravstvenog stanja i razvoju motoričkih sposobnosti kroz prirodne oblike kretanja (hodanje, trčanje, skakanje, bacanje, puzanje, penjanje, provlačenje, nošenje, vučenje, kotrljanje).

NASTAVNE JEDINICE:

Hodanje

Kada djeca smostalno prohodaju to postaje glavni oblik njihove aktivnosti. Djecu sa nesigurnim hodom treba podržavati, hrabriti osmjehom, blagim riječima, te im pomoći da razviju samopouzdanje. Treba im omogućiti:

- *da hodaju van sobe (na terasi, travi, na šljunkovitoj stazi pa na uzanoj stazi)*
- *da se samostalno kreću*
- *da se usprave i kraće vrijeme da stoje na jednoj nozi i da se vrate u sjedeći položaj*
- *da se prevrću, sjede, upoznaju svoje tijelo i ovladaju prostorom*
- *manipulativne aktivnosti različitim predmetima*
- *pokazivanje glavnih dijelova tijela na sebi i drugom*
- *izvršavanje jednostavnih naloga (donesi, odnesi, ostavi, pokaži)*
- *imitiranje radnji (ovako zeko skače, maca mjauče)*
- *hodanje po šljunku, po visokoj travi, niz blagu nizbrdicu, uz blagu uzbrdicu, između većih predmeta, pravom stazom, kružnom stazom, po vijugavoj liniji*
- *hodanje slobodno, kratkim i dugom koracima, u polučučnju, čučnju, četveronoške, uz savladavanje prepreka, uz nošenje predmeta različitim brzinom.*
- *Hodaje uz muziku i po zadanom ritmu.*
- *Trčanje*

Pored hodanja i trčanje je aktivnost koja se mora intenzivno savladati. Kod djece je potrebno primjenjivati sljedeće:

- *slobodno trčanje po prostoru, trčanje dugim, sitnim koracima, brzo, lagano, tiho i bučno, trčanje po ravnom i neravnom tlu, po tlu različitog sastava (pjeskovito, šljunkovito, trava)*
- *trčanje oko prepreka, između prepreka, preko malih prepreka, ispod prepreka, trčanje po suženoj površini, trčanje uz blagu kosinu, trčanje pojedinačno, u parovima, u koloni, u grupi, trčanje pravo, vijugavo, kružno, trčanje za loptom, trčanje uz odgovarajuće taktiranje ili muzičku pratnju.*
- *Trčanje u prirodi uz savladavanje prirodnih prepreka. Štafete iz različitih stavova i položaja.*

Skakanje

- *skakanje sa dvije noge u mjestu, naprijed, nazad, lijevo, desno,*
- *skakanje preko niskih prepreka, oko i između prepreka, iz prostora u prostor (npr. obruč, ramovi)*
- *skakanje uz odgovarajuće taktiranje, u dubinu sa visine od 20 cm.*
- *skakanje u visinu iz mjesta i iz zaleta.*
- *skakanje u daljinu iz mjesta i iz zaleta.*
- *Nagazni skokovi (pomoću odskočne daske).*

Poskoci i skokovi

- *poskoci i skokovi odrazom na dvije noge, odrazom na jednu nogu, u čučnju, polučučnju, i četveronoške,*
- *uz svladavanje raznih niskih prepreka, uz preskakivanje prepreka,*
- *oponašanjem skakanja životinja,*
- *preskakanje vijače.*

Bacanje

- *bacanje različitih predmeta jednom i drugom rukom, sa objema rukama,*
- *bacanje zamahom odozdo i odozgo,*
- *bacanje kotrljanjem predmeta, slobodno bacanje u prostoru i uvis,*
- *bacanje preko određenih prepreka.*

NAPOMENA: *bacati treba uvijek lijevom i desnom rukom. Za bacanje se upotrebljavaju loptice, razni plodovi, kestenovi, žirovi, kamenčići i sl.*

Hvatanje

- *hvatanje dobačene lopte (vrećice) sa obje ruke i sa malog rastojanja, a zatim sa većeg rastojanja,*
- *bacanje lopte u vis i hvatanje, udaranje lopte o tlo i hvatanje.*
- *hvatanje lakih predmeta sa dvije ruke, sa jednom rukom.*
- *hvatanje lopti - raznihoblika.*

Penjanje

- *penjanje rukama i nogama na razne prepreke u prirodi (panj, drvo, kamen, ograda).*
- *penjenje na ljestve uz kosinu.*

Provlačenje

Provlačenje između i ispod predmeta i kroz razne predmete i male prepreke, uspravno, u polučučnju. u čučnju, provlačenje četveronoške, provlačenje pojedinačno u parovima i grupno.

Dizanje i nošenje

Dizanje i nošenje raznih predmeta odgovarajućeg obima (vrećice, palice) svakog posebno i više komada od jednom, jednom i drugom rukom, grupno dizanje odgovarajućeg predmeta (stolica, klupa, daska).

Vučenje, potiskivanje i navlačenje

- *vučenje i potiskivanje raznih predmeta i sprava (stol, stolica, klupa, švedski sanduk.).*
- *vučenje u parovima (na kolicima, po tlu).*

- potiskivanje i navlačenje savladavanjem živih otpora u dvoje.
- borba u dvoje za predmete.

Kotrljane i kolutanje

Kotrljanje oko izdužene osovine tijela - na jednu i na drugu stranu, rukama uz tijelo, rukama ispruženim iznad glave, na ravnom tlu, na blagoj kosini. Kolutanje oko bočne osovine naprijed natrag i preko niskih prepreka.

Gađanje

- gađanje nekog cilja na tlu, kotrljanjem, gađanjem većih ciljeva zamahom odozgo i to bilo kojom rukom, udaranjem rukom u mjestu, udaranjem lopte o tlo i njeno hvatanje s obje ruke.
- gađanje direktnim bacanjem u cilj, ubacivanjem (u koš) i kotrljanjem.
- gađanje u nepokretne i pokretne mete.
- gađanje u specijalno konstruisane mete ili u sprave i rekvizite (obruč, okvir švedskog sanduka).

Lopta

Loptu treba koristiti jer osim što je omiljena igračka ima i odgovarajuću ulogu u razvoju koordinacije brojnih pokreta, pokreta ruku, nogu i očiju.

- lopta se kotrlja po podu, stazi, podignutoj dasci.
- lopta se baca u korpu, udalj, prebacuje preko prepreke,
- lopta se baca i hvata u parovima.
- lopta se šutira i trči za njom.

4. VJEŽBE OBLIKOVANJA LOKOMOTORNOG SISTEMA

Vježbe za oblikovanje lednih mišića

U stojećem i sjedećem položaju se primjenjuju ove vježbe:

- savijanje trupa naprijed i ispravljanje;
- savijanje trupa na jednu ili drugu stranu;

U ležećem položaju na stomaku primjenjuju se ove vježbe:

- podizanje glave i grudi od tla s rukama uz tijelo.
- podizanje predmeta s tla, stavljanje predmeta iza leđa i ponovo na tlo.

Vježbe za oblikovanje trbušnih mišića i mišića nogu

Visoko podizanje nogu u stojećem položaju, podizanje jedne pa druge noge, u sjedećem, a zatim u ležećem položaju. Na leđima, podizanje obje noge zajedno, poskoci na dvije noge, prikazivanje tjeranja bicikla da imitiraju cijepanje drva, hodanje „roda“ itd.

Vježbe za oblikovanje mišića stopala

Hodanje na neravnom tlu (pijesak, šljunak, trava i si.), podizanje visoko na prstima, hvatanje raznih predmeta prstima nogu, gužvanje papira ili platna prstima nogu.

Vježbe za oblikovanje mišića ruku

Podizanje i spuštanje ruku naprijed, u stranu i nazad, širenje i skupljanje ruku, kruženje rukama pored tijela i ispod tijela.

Navedene pokrete treba izvoditi samo jednom rukom, a zatim sa obje ruke zajedno.

Treba ih primjenjivati u stojećem i sjedećem položaju.

Djeca mogu pokretima da imitiraju let ptica, veslanje, plivanje, da natežu gumenu vrpcu, da pokretima zovu djecu, pokretima ruku da imitiraju krila vjetrenjače, kretanje lokomotive i si.

Vježbe oblikovanja uz pomoć rekvizita

Vježbe oblikovanja medicinkama, palicama, obručima, vijačama.

Vježbe oblikovanja na spravama

Vježbe oblikovanja na strunjačama, gredama, švedskim ljestvama, švedskim klupama, švedskim sanducima.

Vježbe jačanja mišića

Vježbe za jačanje mišića lica, brade i vrata, grudi, leđa, trbuha, bokova i bedara, sjedalnih mišića, ruku i nogu.

Vježbe gibljivosti

Vježbe gibljivosti ruku i nogu, tijela u cijelini, pojedinih dijelova tijela.

Vježbe istezanja

Vježbe istezanja mišića ramenog pojasa i ruku, mišića trupa, karličnog pojasa i nogu.

Vježbe labavljenja i opuštanja

Vježbe labavljenja mišića glave, ramenog pojasa i ruku, mišića trupa, karličnog pojasa i nogu.

Vježbe oblikovanja u parovima

Vježbe jačanja. Vježbe istezanja. Vježbe opuštanja.

5. ELEMENTARNE I ŠTAFETNE IGRE

- *igre za razvijanje brzine kretanja, hvatalica obično lijevom rukom, loptom, u parovima i sl.*
- *igre za razvijanje brzine reagiranja; dan - noć; leti, leti.*
- *igre za razvijanje spretnosti: štafeta u koš, gađanje čunjeva, gađanje obručevima i sl.*
- *igre snage: vjetrenjača, štafeta medicinkama kroz ruke, kidanje lanca i sl.*
- *poligoni spretnosti, okretnosti, brzine, snage, fleksibilnosti, preciznosti, gibljivosti.*

6. SPORTSKE IGRE

- *Osnovni elementi rukometa: hvatanje i dodavanje, vođenje, šutiranje;*
- *Osnovni elementi nogometa: dodavanje i primanje lopte, vođenje, šutiranje;*
- *Osnovni elementi košarke: hvatanje i dodavanje, vođenje, šutiranje;*

7. RITAM I PLES

- *osnovni pokreti ruku, nogu, glave i trupa, u svim pravcima.*
- *pokreti opruženim nogama po tlu.*
- *pokreti savijanja trupa sa pokretima ruku i sl.*
- *hodanje i trčanje sa ubrzanjem i usporavanjem u tempu pjesme i muzičke pratnje.*

8. SPORTSKA GIMNASTIKA

Vježbe na tlu:

- *Prijelaz iz ležanja, sjedenja, klečanja u stajanje, bez pomoći ruku i uz pomoć ruku.*
- *Kotrljanje oko uzdužne osovine tijela.*
- *Kolut naprijed, iz raznih položaja. Kolut nazad. Izdržaj na jednoj nozi. Izdržaj na jednoj nozi, s okretom.*
- *Sunožni pokreti. Poskoci na jednoj nozi.*
- *Trčanje u kombinaciji: "dječji poskok", "škare", pružene i zgrčene.*
- *Leteći skok. Skok uvis naprijed.*

Vježbe na spravama:

- *vježbe na trambulinu, švedskim ljestvama i na švedskim klupama.*
- *penjanje po vodoravnim i kosim ljestvama.*

- *ljuljanje, njihanje, zgibovi na prečki.*
- *naskoci na švedski sanduk.*
- *naskok u upor klečeći*
- *naskok u upor čučeći.*
- *naskok u upor stojeći.*

Vježbe na švedskoj klupi:

- *hodanje, trčanje, poskoci, puzanje naprijed i nazad, kotrljanje lopte po klupi.*

Vježbe na niskoj sredi

- *hodanje i trčanje na gredi.*

Vježbe ravnoteže:

- *statički i dinamički oblici.*
- *oslobađanje kretanja*
- *zamasi*
- *vježbe loptom, obručima, čunjevima, palicama, kratkim vijačama, udaraljka.*
- *hodanje s varijantama u tempu.*
- *izmjenično hodanje i trčanje.*
- *hodanje i trčanje s naglim prijelazima.*
- *hodanje i trčanje s promjenama u tempu i na dati znak.*
- *promjene u smjeru kretanja.*
- *trčanje i hodanje s prijelazom u spiralu i vraćanje u krug.*
- *poskoci i skokovi*
- *sunožni poskoci s okretima.*
- *poskoci na jednoj nozi.*
- *izmjenično izvođenje dugih i kratkih poskoka..*
- *trčanje u kombinaciji s poskocima i skokovima.*

Ritmicko-metričke vježbe:

- *realizacija polovinskog i četvrtinskog ritma.*
- *vježbe na mjestu pljeskanjem, hodanjem, trčanjem, tapkanjem nogu ili nekim predmetom o tlo.*

9. AKTIVNOSTI U PRIRODI

Teniske igre, orijentacija, opažanja, takmičenja, rekreativno - sportski sadržaj i sl.

Rekreativna nastava: kursevi plivanja, vožnje bicikla, sunčanja, vožnje koturaljki i sl.

10. SNIMANJE STANJA TJELESNOG RAZVOJA I MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI (Baterija eurofit testova)

NAPOMENA: Izbor Nastavnih sadržaja treba pažljivo birati i izvršavati uz mogućnost promjene nastavnih jedinica u zavisnosti od procjene intelektualnih i psihofizičkih sposobnosti učenika.

Nastavu drži nastavnik tjelesnog odgoja (VII, VIII i IX razred).